

PROSVETNI DELAVEC

PRED DRUGIM MLADINSKIM PEVSKIM FESTIVALOM V CELJU

Lanski mladinski pevski prazniki so bili doslej najbolj množični pevski nastopi, saj je na občinskih revijah nastopilo nad 600 zborov in nad 31.000 pevcev. Festival je dal mladini veliko pobudo, da se še z večjo zavestnostjo poprime mladinske glasbe. Po izkušnjah lanskega leta so začeli odbori za letošnje festivalne prireditve delovati dovolj zgodaj, tako da so prvi obrisi letošnjega festivala že vidni.

Sredi februarja je odbor Mladinskega pevskega festivala v Celju sklical zadnji plenarni sestanek pred letošnjimi nastopi. Profesor Egon Kunej, ki je postal letošnji pripravitelj, je pripravil, da je ideja festivala močno zažvepla. Odbor ima stike s vsemi republikami, najtesnejše s Savezom muzičnih društev Hrvatske.

Tudi letos bodo na zaključnih slovesnostih nastopili zbori zamajskih Slovencev in narodnih manjšin, razen teh pa tudi zbor s 4500 pevci. Tako je že doslej pripravljenih 728 zborov s približno 38.000 pevci.

Po večini okrajev imajo za vodje občinskih revij posebne tečaje in instruktore. Ta množičnost, iz katere raste današnje glasbeno gibanje, je rodila še eno posledico. V mnogih okrajih bodo letos pripravili tudi posebno okrajno revijo enoglasnih in dvoglasnih zborov (v Mariboru, Kopru, Novem mestu), v Kranju je že začela okrajna revija solistov (2. marca), nato bosta pa še reviji komornih ansamblov in orkestror glasbenih šol. V več okrajih pa bodo na festivalnih nastopih tudi instrumentalne skupine.

Nekateri delegati so menili, da so pogoji za kvalitetne nastope letos manjši od lanskih. Mladina da postaja s premožnimi nastopi, z različno izvenšolsko zaposlitvijo, z naraščanjem turnusov po mestih in industrijskih krajih preobremenjena. Ponekod je že težko najti prostor za redne vaje, pa tudi pripravljenost za vodstvo zborov, ki zahteva velikega napore, se je začela manjšati. Pokazalo pa se je, da so uspehi neprimerno večji tam, kjer so se odbori in zborovodje tesno povezali s predstavniki družbenega in političnega življenja.

Na sestanku je bil tudi določen program republiških in zveznih nastopov, ki bo v Celju 21., 22. in 23. maja. Zastopniki Hrvatske so delegate povabili tudi na hrvatski republiški festival, ki bo letos v začetku maja v Kumuroveu.

Gradimo najbolj razvito človeško družbo. To omenjam ne samo zato, da bi bolje razumeli nekatere predložene odločitve in ukrepe, marveč tudi, da opozorim na to, kaj se lahko zgodi, kaj se bo v resnici zgodilo nekako v letu 1965 v razvoju naše družbe, ko bodo dosegle proizvajalne sile tisto stopnjo, kakršno predvideva petletni plan, in še več, ko bodo letošnja narodnega dohodka na prebivalca. Ze to priča o izredni racionalnosti in racionalnosti našega gospodarstva in družbenega sistema. Zamislite si življenje v Jugoslaviji nekako v drugi polovici ali ob koncu tega desetletja tako v pogledu življenjskega standarda kot v pogledu družbenih odnosov, ko bo znašal dohodek na prebivalca 300-400 tisoč din oziroma blizu 1000 dolarjev. Tedaj boste videli, kaj praznoprav pomeni racionalna socialistična ekonomika, kaj lahko ustvari res svobodno delo v svobodni skupnosti...

Gradščanskim Hrvatov. Na prireditve bo odbor povabil nekatere ugledne glasbenike iz Avstrije, Francije, Anglije, Poljske in Bolgarije. Razen okrajnih prvakov bodo nastopali najboljši mladinski zbori vseh republik, prvič pa bo med praznike uvedena tudi zvezna revija mladinskih zborov glasbenih šol.

Letošnja razstava bo prikazala razpoložljivo mladinsko glasbeno literaturo iz vse države, festivalna brošura bo prinesla izbrane sestave Karla Pahorja o mladinski pesmi v NOV, posvetovanje pa bo letos obravnavalo široko tematsko o sodobni glasbeni vzgoji mladine. Razen tega splošnega načrta o letošnjih praznovanjih v Celju so delegati poročali o glasbenih pripravah v občini in po okrajih, pogovorili pa so se tudi o raznih drugih pojavih na glasbenem področju. Letos bodo odbori in zborovodje posvetili največjo skrb občinskim revijam. Za občinske nastope bodo zbirali ugledno in skrbno žirijo, ki bo lahko dobro analizirala kvaliteto nastopajočih, dajala napotke za delo in ob končani reviji tudi pravilno izbrala najboljše zore za okrajno revijo. Odbor priporoča, naj zbori, ki imajo večje možnosti, še močneje posegajo po kvalitetnih staritvah iz celotne jugoslovanske zakladnice. S pomočjo Društva prijateljev mladine, Svoboda in odborov SZLD je letos akcija že tako napredovala, da uživajo odbori po vseh okrajih dobro podporo. Skoro vsaj povesod bodo končane občinske okrajne revije že meseca aprila. Stevilno doslej prijavljenih je znatno večje od lanskega: v ljubljanskem okraju 217 zborov z 11.187 pevci, v Mariboru 122 zborov z 9000 pevci, v Celju 128 zborov z nad 10.000 pevci, v Kopru 50 zborov s 3500 pevci, v Murski Soboti 40 zborov z 2400 pevci, v Kranju 44 zborov s 3000 pevci in v Novem mestu 117 zborov

Zanimanje za izredni študij na univerzi se je povečalo

Ze lani smo poročali o možnosti izrednega študija pedagogike na univerzi in pri tem opozorili prosvetne delavce na težavo in prednosti, ki jih tak študij ima. Vzpodbuditi smo želeli kolege-učitelje, da bi se za tak študij odločili in v njem vztrajali, da bi tako polagoma prišli do strokovnjakov, ki so potrebni našemu šolstvu. Prav posebno pa smo želeli opozoriti našo pedagoško javnost, da bi izrednim slušateljem pomagala in njihova napredna prizadevanja podprla.

V lanskem šolskem letu se je vpisalo približno 30 izrednih slušateljev, od katerih pa je le nekaj vztrajalo in si pridobilo pogoje za vpis v višje letnike. Izkazalo se je, da je za izredni študij potrebno mnogo vztrajnosti in dobre volje in da lahko uspevajo le resni in požrtvovalni prosvetni delavci, ki vedo, zakaj so se za študij odločili. Letos se je vpisalo na skupino za pedagogiko, psihologijo, sociologijo in filozofijo približno 70 izrednih slušateljev. To dokazuje, da se je zanimanje za tako obliko izpopolnjevanja zelo povečalo. Večina slušateljev ima pedagogiko kot glavni predmet.

V zvezi s povečanim vpisom izrednih študentov so se pojavila nekatera vprašanja, ki jih prej nismo poznali v tako preči obliki. Gre za organizacijo takega študija in za pomoč izrednim študentom in ne nazadnje za denarna sredstva, ki za sedaj fakulteti še niso zagotovljena.

Da bi izredni slušatelji laže in hitreje začeli s študijem in da bi jih seznanili s študijskimi programi, literaturo ter načini dela, smo sklicali že ob začetku šolskega leta posvetovanje, ki so se ga udeležili poleg profesorjev, asistentov, predstavnikov raznih inštitutov tudi redni slušatelji in člani Kluba pedagogov. Na tem posvetovanju smo najprej pretresli uspehe izrednih slušateljev in poskušali najti vzroke za pomanjkljivo delo. Ugotovili smo, da si nekateri kolegi zamišljali izredni študij prelahko, drugi pa niso mogli zadostiti zahtevam zaradi objektivnih težav. Izredni slušatelji se niso dovolj temeljito pripravili za seminarje, vaje in predavanja, ki so bila med semestrnimi počitnicami, ko so prosvetni delavci prosti. Prav zaradi tega smo na tem srečanju izredno razpravljali o načinih izrednega študija in o pomoči, ki bi jim nudili izrednim slušateljem naši profesorji, asistenti in posebno redni slušatelji.

Dragocene napotke za delo je dal izrednim slušateljem predstojnik Pedagoškega seminarja prof. dr. Gogala, ki je temeljito prikazal možnosti in omejitve izrednega študija pedagogike. Posebej je razpravljalo o tem, kako naj bi študirali, da bi si pridobili temeljito strokovno izobrazbo, kako naj bi uporabljali literaturo in druge vire. Omenil je, naj bi izredni slušatelji dobivali spoznanja tudi iz prakse in jih v praksi tudi uporabljali. O teh vprašanjih je razpravljal tudi prof. dr. Schmidt, ki je izrednim slušateljem dal vse priznanje, ker so se kljub zaposlitvi odločili za tak način izpopolnjevanja. Pri tem pa je poudaril, da ne sme biti izobrazba izrednih slušateljev slabša kot rednih, ker bodo oboji dobili enake diplome. Kriterij bi naj bil torej enak, izrednim slušateljem pa naj bi marsikaj olajšali, da bi lahko vztrajali do konca. Gre predvsem za pomoč v obliki seminarjev, vaj in predavanj, ki bi jih organizirali med počitnicami. Tudi izpitne roke bi bilo morda potrebno nekoliko prilagoditi izrednim slušateljem, ker so zaposleni.

Na tem posvetovanju je prišla do izraza misel, naj bi izredni slušatelji pozorno spremljali dogajanja v šoli, spoznavali pa bi tudi družbene pojave, ki jih srečujejo na področjih, kjer delajo. Praktično delo naj bi slušatelje vzpodbujalo k poglobljenemu študiju, ta pa bi jim omogočil boljše delo. V tem je glavni smisel izrednega študija pedagogike. Zaradi tega bodo morali izredni slušatelji jemati tematsko za diplomsko in seminarska dela iz prakse, prebrati pa jih bodo morali v Pedagoškem seminarju pred rednimi študenti, ki se bodo na tak način nekoliko seznanili s praktičnimi vprašanji, ki jih pomanjkljivo poznajo. S tem se bo kvaliteta diplomskih in seminarjskih del izboljšala, redni študenti pa se bodo seznanili z delom naših šolnikov. S tem namenom bo Klub pedagogov tudi organiziral nekaj predavanj, na katerih bi obravnavali delo naših kolegov v vzgojnih domovih in drugod.

Klub pedagogov, v katerega so včlanjeni vsi redni in izredni slušatelji, je nekakšen center, okoli katerega se zbirajo vsi, ki so pripravljeni pomagati izrednim slušateljem. Zaradi tega smo sklenili, da bomo sistematično proučevali delo in problematiko izrednih slušateljev in si tako pridobili izkušnje za bodoče, ko bo izrednih slušateljev več in bo delo težje.

Poznamo samo se, kje vse so naši kolegi zaposleni, koliko imajo učne in sploh delovne obveznosti, kakšne težave imajo pri delu in študiju, kakšen odnos imajo do njih predstojniki in razni prosvetni ter politični forumi, kje dobivajo študijski material in kje bi radi po končanem študiju delali. Odgovori, ki so jih dali na naša vprašanja izredni slušatelji, so zelo zanimivi in poučni, ker nam kažejo, koliko naši kolegi žrtvujejo, ko izredno študirajo in kako nesmiselno je podcenjevati njihov trud pri izpopolnjevanju.

Iz odgovorov je razvidno, da so se za izredni študij odločili dobi in zelo dobri prosvetni delavci, njih povprečna starost je 27 let, njihova povprečna delovna doba je 9 let, njihova povprečna učna obveznost pa 29 ur, če ne prištejemo različnih izvenšolskih dejavnosti. Večina slušateljev je zaposlena na osemletnih šolah, nekateri pa tudi v vzgojnih domovih, strokovnih šolah in celo na učiteljskih. Največ slušateljev je iz moziške in trboveljske občine, precej jih je tudi iz Ljubljane in okolice. Kolegi so močno izvenšolsko zaposleni, opravljajo različne funkcije v društvi in organizacijah. Med njihovimi poklicnimi težavami so najbolj značilne: premajhna razgledanost, premalo časa za izpopolnjevanje, oddaljenost od šole, slaba stanovanjanja, prezaposlenost zaradi pomanjkanja prosvetnih delavcev, celodnevni pouk itd. Večina slušateljev želi po končanem študiju delati v šolah in vzgojnih ustanovah. Študijski material dobivajo v okrajnih študijskih knjižnicah, nekateri pa knjige kar sami kupujejo. Odnos upraviteljev, prosvetnih svetovalcev, kolegov in referentov do naših slušateljev je v glavnem pozitiven, ponekod pa še niso do njih zavzeli določenih stališč. Nekateri slušatelji poročajo, da so njihovim prizadevanjem naklonjeni prosvetni in politični forumi, do nekaterih pa so ti popolnoma indiferentni, ali pa jim nasprotujejo, ker ne čutijo potrebe po bolj izobraženih prosvetnih delavcih. Omenimo naj, da je bil tak odnos značilen za preteklost, danes pa je znak zaostalosti in ozkosrčnosti, ker nasprotuje splošnim in posebnim tendencam našega šolskega in sploh družbenega razvoja.

Ko torej razpravljamo o možnostih in poteh izrednega študija, ki bi naj postal stalna oblika izpopolnjevanja prosvetnih delavcev, ne moremo mimo tega, da bi omenili, kako zelo so temu naklonjeni naši najvišji prosvetni forumi, univerzitetni organi in profesorji sami. Ze vse to je lahko izrednim slušateljem v veliko oporo, da ne bodo klonili pred težavami, ki jih čakajo.

Končno pa je važno tudi to, da obljubljena pomoč izrednim slušateljem ni ostala le na papirju, ampak jo tudi resnično dobivajo. Med semestrnimi počitnicami smo organizirali seminar iz pedagogike in psihologije. Slušatelji prvega in drugega letnika so opravili vaje iz psihologije, imeli so kratek kurz iz statistike. Pripomniti moramo, da je ob tem prišlo do zelo tesnega sodelovanja med strokovnjaki za psihologijo in pedagogiko, ki so se potrudili, da bi izrednim slušateljem nudili čimveč in jim tako olajšali nadaljnje delo. Opazili smo lahko, da so kolegi ta seminar resno vzeli in da se zavedajo, da je vse to mnogo stalo. Ob tej priložnosti se lahko v imenu izrednih slušateljev zahvalimo za finančno pomoč, s katero je ta akcija bila stvarno omogočena. Predvsem pa se moramo zahvaliti predstojnikom Pedagoškega seminarja in Psihološkega inštituta, ki sta naša tako uspešen način pomoči našim izrednim slušateljem. Seveda ne smemo pozabiti naših rednih kolegov, ki so se zelo zavzeli za to, da bi delo uspešno potekalo. Izdali so že tudi nekaj skript, ki so jih poslali izrednim kolegom. Prvi koraki so torej bili uspešni, od naših izrednih kolegov pa je odvisno, kako bodo delo nadaljevali in opravičili zaupanje, ki jim ga je izkazala družba.

Divjak Milan

31. redna seja Sveta za šolstvo

Dne 25. februarja 1961 je imel Svet za šolstvo LRS pod predsedstvom Vlada Majhna svojo 31. redno sejo. Dnevni red je obsegal vrsto pomembnih vprašanj, na prvem mestu razpravo o predlogu zakona o varstveno-vzgojnih zavodih.

Varstveno-vzgojni problemi so zavzemali že ves čas po vojni važno postavko v naši prosvetni dejavnosti. Kot celotno šolstvo pa je bilo treba reformirati tudi to področje, saj sta varstvo in vzgoja — tako s poudarili na seji — segla v zadnjih letih daleč prek okvira nekdanjih šolskih vrstec. Reformiranje tega področja traja že dve leti in uspehi so očitni. Zato je bila pravna ureditev tega področja nujna in predlog novega zakona o varstveno-vzgojnih ustanovah pomeni uresničenje tistih težej, ki so se v vsakdanji praksi doslej že uveljavljale.

Osnutek zakona ne določa nobenih oziroma organizacijskih oblik in daje tako možnost za popolno prilagoditev potrebam. Seveda pa s svojimi določili zagotavlja vsi pedagoško-strokovno smotrnost celotnega procesa. Posebej velja opozoriti na povezanost varstveno-vzgojnih ustanov s stanovarskimi skupnostmi in na sodelovanje z raznimi ustanovami, političnimi organizacijami in seveda tudi s starši.

Predlog zakona poudarja — navedimo nekaj njegovih poglavitnih načel — da varstveno-vzgojni zavod pomaga staršem, skrbnikom in drugim osebam pri varstvu, vzgoji in oskrbi otrok. Predlog navaja njegove poglavitne naloge: pomoč staršem, organiziranje skupnega življenja otrok, dopolnjevanje družinske vzgoje, sodelovanje s starši in strokovna pomoč pri negi in vzgoji otrok, razvijanje splošnega družbenega interesa za otroke in pospejevanje raznih oblik družbeno vzgojno delo. Predlog zakona predvideva, da bodo v zavode sprejemali otroke od 2. do 15. leta starosti, predvsem otroke zapuščenih staršev, ali otroke, ki staršev nimajo, ter otroke iz družin z neurejenimi razmerami. Varstveno-vzgojni zavod pa razširja svojo dejavnost tudi na druge otroke svojega okolja in postaja tako središče, v katerem se otroci zbirajo.

Predlog zakona daje tudi široke možnosti glede načina dela, saj lahko zavod opravi celotno vzgojno-varstveno delo ali samo posamezne dejavnosti tega področja. Otrokom lahko daje celotno dnevno oskrbo ali samo nekatere obroke. Sodelovanje zavoda z vsemi, ki lahko kakorkoli pomagajo pri izpolnjevanju njegovih nalog, bodi kar se da široko. Tu smo omenili samo nekaj temeljnih načel, opozorimo naj samo še na to, da je pri pripravi tega zakonskega predloga sodeloval zelo širok krog organizacij, ustanov in posameznikov in da je bila eden izmed poglavitnih nosilcev tega dela Zveza prijateljev mladine.

Republiški svet za šolstvo je predlog, potem ko je dodal vrsto sprememb in dopolnitev, sprejel. Svet za šolstvo je nadalje obravnavalo poročilo o svojem delu za minulo leto, poročilo o delu Zavoda za napredek šolstva LRS za leto 1960 — poleg tega je pregledal tudi načrt dela te ustanove za letošnje leto — ter poročilo o delu Zavoda za proučevanje izobraževanja odraslih.

Glede dejavnosti Sveta za šolstvo v preteklem letu je bilo poudarjeno, da je bilo delo zelo obsežno, vendar pa morda nekoliko preveč angažirano pri pripravi različnih osnutkov in predpisov. V prihodnje bo poskušal Svet posvetiti več časa obravnavanju prečihtih problemov. Svet je odločil, naj poročilo o njegovem delu zajame tudi nekatere probleme, kjer se ti organsko vraščajo v njegovo delo preteklega leta.

Poročilo Zavoda za napredek šolstva kaže, da je Zavod opravil zelo veliko dela in da ga tudi letos čaka ogromno naloga, ki pa so vse zelo nujne in jih je treba vsaj kakor izpolniti. Na seji so poudarili, naj bi bil Zavod tudi mobilizator za reševanje raznih strokovnih vprašanj, ne pa da bi moral opraviti vse sam.

Svet za šolstvo je vsa predložena poročila in program dela Zavoda za napredek šolstva odobrila.

Republiški svet za šolstvo je predlog, potem ko je dodal vrsto sprememb in dopolnitev, sprejel.

Svet za šolstvo je nadalje obravnavalo poročilo o svojem delu za minulo leto, poročilo o delu Zavoda za napredek šolstva LRS za leto 1960 — poleg tega je pregledal tudi načrt dela te ustanove za letošnje leto — ter poročilo o delu Zavoda za proučevanje izobraževanja odraslih.

Glede dejavnosti Sveta za šolstvo v preteklem letu je bilo poudarjeno, da je bilo delo zelo obsežno, vendar pa morda nekoliko preveč angažirano pri pripravi različnih osnutkov in predpisov. V prihodnje bo poskušal Svet posvetiti več časa obravnavanju prečihtih problemov. Svet je odločil, naj poročilo o njegovem delu zajame tudi nekatere probleme, kjer se ti organsko vraščajo v njegovo delo preteklega leta. Poročilo Zavoda za napredek šolstva kaže, da je Zavod opravil zelo veliko dela in da ga tudi letos čaka ogromno naloga, ki pa so vse zelo nujne in jih je treba vsaj kakor izpolniti. Na seji so poudarili, naj bi bil Zavod tudi mobilizator za reševanje raznih strokovnih vprašanj, ne pa da bi moral opraviti vse sam. Svet za šolstvo je vsa predložena poročila in program dela Zavoda za napredek šolstva odobrila.

Mladina ob spomeniku naše NOB: v letošnjem jubilejnem letu, ob 20-letnici ljudske vstaje narodov Jugoslavije, so šole izdelale programe, katere kraje, znane iz časov NOB, bo mladina obiskala in se srečala s spomeniki in nekdanjimi borci. Na sliki: ekskurzija na kraju slavnih bojev na Turjaku (Foto: P. Kunaver)

Zborovali so prosvetni delavci občine Ljutomer

Pred dnevi so zborovali prosvetni delavci občine Ljutomer v vzgajališču Verže. Ob začetku zborovanja je predsedujoči omenil zverinski umor v Katangi, kjer je bil žrtev politične podivjanosti borcev za svobodo stoletja zaslužnjega naroda v Kongu premier Lumumba in njegovi sodelavci. Navzoči so sprejeli daljšo resolucijo, jo poslali svojem Republiškem odboru, da jo posreduje OZN.

Zatem pa so v svoji sredi toplo pozdravili predavatelja, direktorja Zavoda za napredek šolstva LRS tov. Vladimira Cvetka, ki se je kot domačin rad odzval vabilu in spregovoril o aktualnih problemih reforme šolstva.

V dnevrem referatu, ki je bil temeljit, pedagoško podan, je predavatelj navzočim razčlenil zahteve reformirane šole kot socialistično marksistične, enotne, družbene ter vzgojno-izobraževalne ustanove. Na posameznih primerih je predavatelj utemeljil zahteve naše reformirane šole. Govoril je tudi o problemih, ki se pri izvajanju reformirane šole pojavljajo ter o pogojih vzgojitelja, ki dela v naši reformirani šoli. Predavatelja so prosvetni delavci toplo nagradili za njegova izvajanja, saj jim je pojasnil mnoga vprašanja, jim pri vsakodnevem delu delajo precej težav in skrbi.

Resolucija

Prosvetni delavci občine Ljutomer, zbrani na sindikalnem zborovanju v Veržeju, odločno protestiramo proti gnusnemu uboju, storjenemu nad prvim predsednikom mlade kongoške republike Patricem Lumumbo in njegovima sodelavcema. Zahtevamo, da se krivici izsledijo in najstrože kaznujejo.

Tisti organi OZN, ki so s svojo pasivnostjo ta zločin omogočili, naj vsaj zdaj store vse, da se prepreči državljanska vojna v Kongu, da se izženejo belgijski rablji in vsi tuji plačanci, predstavnikom osrednje kongoške vlade s predsednikom Gizengo na čelu pa omogoči, vzpostaviti red in mir v državi in tako ureditev, ki bo v skladu z interesi in željami kongoškega ljudstva ter vseh naprednih in miroljubnih sil na svetu. V Veržeju, dne 18. II. 1961. Prosvetni delavci Občine Ljutomer

Člani SPPD Pesnica Maribor-Center

POT DO SVOBODNEGA UČITELJA, PROFESORJA

Pod tem naslovom je pred dnevi izšel v beograjskem tedniku NIN — v okviru daljše ankete o nagrajevanju v prosveti — članek sekretarja za prosveto pri Zveznem izvršnem svetu tov. Krste Crvenkovskega.

V začetku svojega razpravljanja načne tov. Crvenkovski vprašanje naziva »prosvetni delavec«; meni, da je ta naziv zastarel in da izvira iz časov, ko je v zaostali, kmetijski deželi obstajal na eni strani učitelj, na drugi pa nepismeni kmet ali vas sploh.

V razpravah o novem načinu nagrajevanja — piše tov. Crvenkovski — so se začele topiti prve sumnje in rezerve kakor ledene plošče te dni na Donavi. Zdad ne razmišljamo več o tem, ali je mogoče drugače razporejati dohodek šol, temveč, kako to izvajati, s kakšnimi metodami, merili in kriteriji, na katere organe prenesti pooblastila odločanja, kako bi vsestransko stimulirali to subtilno človeško dejavnost, da bi se dvignila raven šole na tisto višino, ki je družbi potrebna.

Še se najdejo dvomljivci, ki se s tezaže osvobojajo navade, da živijo kot državni uslužbenci z zagotovljeno, točno od zgoraj določeno mesečno plačo, pa čeprav je še tako majhna. Med temi ljudmi, ki jih je vse manj, jih je največ takih, ki niso do kraja doumeli bistvo novega in je zato njihova rezerva bolj rezultat nesporazuma kot pa odpora. Zato pa je pomembno, da je vse več tistih, ki so že postali (s svojim sodelovanjem v razpravah) važni činitelji ustvarjanja novega sistema. To je treba poudariti na začetku zato, ker je bil stari sistem predpisan od zgoraj in je potreboval propagando, da je bil sprejet, novi pa se bo uresničil le z ustvarjanjem posameznika in kolektiva, z njihovim sodelovanjem pri iskanju najprimernejših meril in kriterijev. V učiteljskih kolektivih ne more biti več neza-interesiranih ljudi, ki jim redna plača teče na osnovi rednih predpisov. Vsi morajo sodelovati pri vprašanih delitve dohodka.

POSAMEZNIK — KOLEKTIV

Potrebo po uvajanju novega načina nagrajevanja v šolah, kot tudi v ostalih javnih službah, v glavnem narekuje dva razloga: a) novi položaj delovnega človeka v razvitejših socialističnih družbenih odnosih, položaj osvobodeneja socialističnega delavca, svobodnega pri delu in pri zaslužku od tega dela; b) nov položaj šol kot samostojnih ustanov za izobraževanje in vzgajanje, temeljen na družbenem samoupravljanju (to je ustanov, v katerih proces podružbljenja v primeri na njihov prejšnji državni značaj vse bolj izraziti).

Družba, ki je odpravila izkoriščevalce in osvobodila proces asociacije proizvajalcev, ne more in ne sme obdržati najemniške odnose (ali ostanke takih odnosov) nasproti državi, za katero koli področje družbene dejavnosti, pa tudi če se iz takih odnosov ne poraja eksploatacija. Vsak delavec, ne le ročni, mora biti svoboden pri opravljanju svoje naloge, t. j. določene dejavnosti s sredstvi družbene lastnine. Ni važno, ali gre za stroje v tovarni, instrumente, zgradbe, postelje v bolnišnicah ali drugo opremo, za opremo v šolah, laboratorijih, inštitutih ipd. Naši ljudje v vseh družbenih ustanovah uresničujejo samoupravljanje, si pridobivajo dohodke in jih delijo (najprej na družbene sklade, nato še na osebne prejemke). Samo na ta način se lahko zagotovi največja iniciativnost, proizvodnja in ustvarjalnost posameznika in kolektiva.

Vse to velja enako za industrijo, kot za šolo, bolnišnico, znanstveno ustanovo in do neke mere tudi za javno upravo. Drugačna so le merila za preverjanje opravljene dela, na osnovi katerih se potem deli dohodek. V taki družbeni atmosferi lahko posameznik in kolektiv do največje možnosti razvijeta svoje sposobnosti. Geslo socializma: »Vsak po svojih sposobnostih, vsakemu po njegovem delu.« vsebuje v svoji prvi polovici tudi to, da mora družba ustvarjati vedno večje možnosti, da bi sposobnosti prišle zmeraj bolj do izraza in se uresničevale. Zato mora biti človek pri svojem delu svoboden, pri tem pa ustrezno nagradjen za opravljeno delo. Le gnetni stimulansi, seveda skupaj z določnimi zavestno-etičnimi elementi, je lahko temeljna sila napredka.

SAMOSTOJNOST ŠOLE NE TRPI »URADNIKOV«

Drugi razlog — samostojnost šol kot družbenih ustanov za izobraževanje — je lahko uresničen s predpostavko, da učitelji niso več državni uslužbenci, vezani na mesečno plačo, katero jim določajo najvišji državni organi

na osnovi njihovih šolskih kvalifikacij in po letih službe. Šolam daje družba ustrezna sredstva za izpolnitev nalog na področju izobraževanja in vzgoje; te šole pa morajo biti organizirane na osnovi splošno-družbenih zahtev, zavesti in sposobnosti članov kolektiva. Samostojnost šol ne trpi »uradnika«, temveč zahteva aktivnega delavca. Tako se tudi kategorija plače spreminja v neko drugo kvaliteto, ki ji pri nas pravimo zaslužek oziroma dohodek. Vsakdo se mora boriti za zaslužek, hkrati pa je vsakomur zagotovljeno, da bo zaslužil toliko, kolikor je naredil in kakršne uspehe je dosegel.

Tov. Crvenkovski se nato s teh splošnih razmišljanj vrača na konkretna vprašanja, ki jih je nakazala omenjena anketa. Večina udeležencev ankete izbija s stališča osnovnega in gibljivega dela plače kot že sprejetih kategorij. Ko bi novi sistem nagrajevanja — piše zvezni sekretar za prosveto — temeljil na osnovni plači kot na kategoriji, ki jo določa ali federacija ali republika (ali pa tudi komunaa), bi pravzaprav ne vseboval nič bistvenega novega. Stari sistem bi bil sicer izboljšán, nekoliko stimulativnejši, družbeni položaj učitelja pa se bistveno ne bi spremenil. V tem pogledu mora iti decentralizacija od kraja; do same šole. Šolski organi (šolski odbori, učiteljski kolektiv) so edini, ki lahko delijo dohodek, ki — če se izrazimo po starem — lahko določajo plače. Komunaa (ali drugi ustanovitelj šol) bodo z novim sistemom financiranja zagotovili samo vlogo regulatorja povprečnih dohodkov. Nikaka osnovna plača v smislu nagrade za konkretno delo ni treba da je zagotovljena.

DALJE OD DOSEDANJH POSTAVK

Tov. Crvenkovski navaja nato primer, kakšne bi bile posledice, če bi ostale take kategorije v nagrajevanju, s citatom enega izmed udeležencev ankete, ki piše: »Delo v prosveti je komplicirano in ni lahko merljivo. Ob predlogu, naj bi osnovna plača ostala zagotovljena, mislim, da bi jo morali zmanjšati na minimum. Že lahko slišimo: Če mi je osnovna plača zagotovljena, me drugo prav malo briga. Nagrade naj delijo, kot hočejo.«

Zagotovljeni minimum mora obstajati, toda ne kot kategorija nagrajevanja dela (ne kot kategorija delitve dohodkov), temveč kot socialna mera. Ničve v družbi bi ne smel biti nagradjen izpod zagotovljenega minimuma. Konkretno se lahko sugerira še druga rešitev. V prvem letu uvajanja novega sistema se lahko zagotovi vsakomur višina zaslužka, kot ga je imel prejšnje leto. Moral bi opustiti stare kategorije; osnovna, položajna, dopolnilna, variabilna plača, in sprejeti termin zaslužek oziroma dohodek dokler ne najdemo še bolj ustreznega, ki je edini, čeprav je lahko sestavljen iz različnih prejemkov (za redno delo v šoli, honorarne ure, za drugečasne zadolžitve, za določeni položaj itd.). Ni potrebno, da imamo napredovanja na osnovi akademskih naslovov in službenih let. To ne pomeni, da bo odslej nepomembna šolska (oziroma strokovna) kvalifikacija in leta službe (oziroma izkušnje). Nasprotno, tako od enega kot od drugega elementa je povsod, kjer se v družbi opravlja neka dejavnost, zlasti pa še v šoli, odvisna kvaliteta dela in doseženi uspehi. Novi način nagrajevanja bo dvignil zanimanje za nadaljnje izobraževanje. A ne le to. V šolah ne bo mogel biti učitelj ničve, ki ni dokončan z zakonom določenih šol. Toda iste kvalifikacije, ista leta službe morajo biti tudi v prosveti različno nagradjena, če je delo in uspeh različen. V neki šoli z učiteljskim osebjem istih šolskih kvalifikacij bodo verjetno različni dohodki in določeni razponi, če bo dosledno izvedeno socialistično načelo delitve po delu, to je po prizadevanju in doseženih uspehih. Nekateri smatrajo socialistično najbolj načelno in etično najpravičnejšo rešitev v tem, da se vsi učitelji enako plačajo za enako zvanje (ker, češ da se vsi učitelji tudi enako prizadevajo), z drugimi besedami enaka plača za enako delo. Toda individualne razlike so, zato bodo tudi individualni rezultati drugačni, zaslužek pa diferenciran. Potemtakem je tudi iz etične strani v redu, če na isti šoli nekdo prejme več (ne glede na enaka zvanja), drugi pa manj; glavno je, da sta oba dobila svoje na osnovi dela.

V anketi so načeli tudi vprašanje merjenja dela prosvetnih delavcev. Nekateri sumijo v to, da se to delo more meriti. Delo vsakega uslužbenca v javnih službah, pa tudi učitelja, profesorja

in vse do univerzitetnih profesorjev se je že doslej ocenjevalo in v družbi merilo, le da v sedanjem sistemu to ocenjevanje ni posebno vplivalo na nagrajevanje. Vseposvods se govori (med samimi učitelji ali med roditelji učencev, na občini ali okraju) o Petru Petroviču kot dobrem učitelju in o Marku Markoviču kot neaktivnem ali celo slabem učitelju ipd. To je točno. Toda kako konkretno rešiti to vprašanje?

Predvsem imamo kvalitativno različno prizadevanje, ki se mora upoštevati pri delitvi dohodka. Potem so tu različne sposobnosti, s katerimi se neko gradivo posreduje učencem. Nekateri učitelji bodo morali nadomeščati; pri novem načinu nagrajevanja ne moremo spregledati, da so nekateri stroke v družbi bolj iskane kot druge. In naposled je tu še uspeh, ki so ga učenci dosegli. Razumljivo, da ne gre za formalni uspeh (za ocene, ki jih dobe učenci iz posameznih predmetov), marveč za tisti uspeh, ki se v resnici šele kasneje pokaže (ko pridejo učenci v šolo višje stopnje ali na delo v podjetje), a tudi to je važno, ker bo ugled šole sešasoma raste, s tem pa tudi njeni dohodki.

Najboljša merila za nagrajevanje pa bodo vsekakor našli sami kolektivi. Pri tem se takoj pojavlja bojazen, da bo prišlo do medsebojnih trenj in da bo to škodljivo vplivalo na napredek šole. Taka bojazen je neosnovana. Kolikor pa bi do takih trenj tudi prišlo, je to lahko samo koristno. Učitelji bodo v prihodnje delili »svoj«, ne pa »državni« denar. Verjetno bo najboljši način za uvajanje novega načina nagrajevanja izdelava pravilnikov. V njem bodo opisana delovna mesta in potrebne kvalifikacije za vsakega izmed njih; v pravilniku pa bodo tudi razponi za nagrajevanje, da bi vsakdo individualno dobil nagrado (ne glede na delovno mesto) na osnovi doseženih uspehov v šoli. Teoretično obstoji možnost, da posamezne šole obdržijo dosedanj sistem nagrajevanja po šolskih kvalifikacijah in službenih letih, če bodo tako odločili samoupravni organi.

Nastaja vprašanje, kako bo v neki vasi učitelj delil dohodek. Razumljivo, da se novi sistem pripravljajo predvsem za razvitejša šola s številnim učiteljskim kadrom. V omenjenem primeru pa se bo učitelj dogovoril z vasio oziroma šolskim odborom za določeno vsoto.

Večkrat je bilo že omenjeno vprašanje zaostalih krajev. Govorilo: lahko je bogatejšim in razvitejšim krajem, ki bodo nagrajevali učitelje boljše kot zaostali; že zdaj bežijo učitelji iz teh krajev drugam, a kaj še bo? — Vsekakor je to problem. Zagotoviti moramo razvoj šolstva tudi v bolj zaostalih krajih, zlasti obvezno šolanje. Kako? Šole bodo več dajale za osebne izdatke kot za materiale. To že zdaj delajo. Republika lahko uvede poseben dodatek, ki se bo izplačeval iz njenih sredstev za »službovanje« v zaostalih krajih. Normalno bi bilo, da bi bil učitelj v zaostalih krajih bolj plačan kot drugje. Pojavlja se tudi mišljenje, da bodo razlike v nagrajevanju »prosvetnih« delavcev v posameznih komunah — do česar bo prišlo — pomenile kršitev načela za enako delo enako plačilo. K temu je treba reči samo to, da ni smotno gledati nagrajevanje učiteljev v

relaciji njihove stroke v drugih teritorialnih enotah. Učitelji so prav tako kot drugi nameščenci poslani na isti trg v komunaa, živijo v istih pogojih in je zato realna le komparacija z ostalimi nameščenci v isti komunaa.

ONSTRAN »KRUHA«

Poudarjajo, da so »prosvetni« delavci — piše dalje tov. Crvenkovski — tisti, ki se številčno najbolj udeležujejo v družbenem življenju. Ali bomo tudi to njihovo aktivnost nagrajevali ali jo upoštevati pri določanju nagrad? Čeprav se »brez kruha« ne da živeti, vendar tudi ne živimo »samo od kruha«. Imamo še druga zadovoljstva v življenju, imamo pa tudi obveznosti. Naša družba teži za tem, da bo vsak državljan tudi upravljavec t. j. javni delavec, tisti, ki »dela politiko«. Dejavnost v družbenih organizacijah, v organih upravljanja je bila doslej in mora ostati brezplačna. Ta dejavnost je tu zaradi družbene afirmacije. Za njeno uspešno opravljanje dobivamo družbena priznanja, volivne funkcije, odlikovanja itd.

To so samo nekatera vprašanja, je zaključil tov. Crvenkovski. Ostalo jih je še mnogo, n. pr. kaj je z materami — »prosvetnimi« delavkami, kako bomo nagrajevali starejše, kako določali pokojnino itd.

zato stalno iščejo vseposvods razumevanja, moralne in materialne podpore, ker le v povezavi z oblastmi, množičnimi organizacijami in gospodarskimi ustanovami bodo kos velikim nalogam vzgoje in izobrazbe.

Organom družbenega upravljanja na šoli (šolskemu odboru, učiteljskemu zboru in upravitelju) je uspelo, da je ELES (Elektrogospodarska skupnost Slovenije) prevzel patronat nad šolo in z velikim razumevanjem pomagal, da je šola dobila 3 nove radijske sprejemnike, televizor, magnetofon s trakovi, baletne obleke, opremo za mladinsko sobo, dva fotografska aparata za fotokrožek. ELES je omogočil učencem 20 avtobusnih voženj za ekskurzije po Sloveniji, nabavil šoli več tehničnih učil, kar znese preko 2 milijona dinarjev.

Seminar izbranih poglavij iz moderne fizike

Zavod za napredek šolstva LRS prireja s sodelovanjem Društva matematikov in fizikov ter ob pomoči nuklearnega inštituta J. Štefan prvi dvoednevni seminar izbranih poglavij moderne fizike.

Nagel razvoj na področju moderne fizike in kemije zahteva, da tudi naši predavatelji na šolah druge stopnje sledijo najnovejšim odkritjem in pridobivajo v teh področjih, ki sicer niso predvidena v učnem načrtu, vendar živo posegajo v sodobno stvarnost in pouk. Tudi zaključni izpiti na gimnazijah in strokovnih šolah pogosto zadevajo ob te znanstvene probleme. Ta seminar naj bi ne pomagal le našim učiteljem, ampak tudi povezal našo srednjo šolo z univerzo, z znanstvenimi inštituti in industrijo, kajti le v medsebojnem tesnem sodelovanju bomo uspešno reševali vse naloge, ki nam jih postavlja družba.

Studijski program seminarja obsega enajst ur predavanj, preostali čas pa je namenjen diskusiji. Seminar bo v soboto 17. in v soboto 18. marca 1961 v Portorožu.

Predavalci bodo: Dr. P. Gosar: Polprevodniki.

a) Energijski nivoji v kristalih — razlikovanje med kovinami, izolatorji in polprevodniki.

b) Splošne lastnosti polprevodnikov — temperatura odvisnost prevodnosti, vpliv primesi na lastnosti polprevodnikov.

c) Tip p in tip n polprevodnika, lastnosti praktično najvažnejših polprevodnikov — germanija in silicija.

d) Teorija polprevodniške usmerjenosti — kristalne diode.

Dr. M. Mihailović in dr. B. Povh: Razpad beta.

a) Opis pojave.

b) Oblika spektra. Nevtrino.

c) Izbrana pravila za razpad beta.

d) Ujetje elektrona iz atomskih lupin.

e) Pregled novih izsledkov teorije razpada beta.

Zakaj zgodovinski pedagoški utrinki v telegrafskem stilu?

(Glosa ob Vrančevem članku v Sodobni pedagogiki št. 7-8)

Zal se bori Sodobna pedagogika, edini pedagoški list na Slovenskem, z velikimi težavami, ker smo prejeli 7. — 8. številko letnika 1960 šele v drugi polovici februarja 1961. Zeleli bi, da bi naša eminentna pedagoška revija dobila zopet večje možnosti za rednejše izhajanje in mislim, da bo treba tudi temu problemu enkrat posvetiti nekoliko več razmišljanja. Danes bi se želel z nekoliko besedami ustaviti pri članku Ernesta Vranca »Spominski utrinek s pedagoških poti« — »POPOTNIK« — propagandno glasilo III. internacionale?, ki ga je Vranc napisal in prispeval ob 30-letnici »zelenega« in 20-letnici »rdečega« Popotnika, pedagoškega glasila slovenskega učiteljstva.

Gre namreč za to, da bi naši javni delavci, ki so delovali na pedagoškem področju v dobi med obema vojnama, čim več dali od sebe. Cela vrsta pomembnih pedagoških osebnosti je med nami, ki so v navedeni dobi ogromno ustvarjali in oblikovali našo pedagoško zavest in bi bila velika škoda, če ne bi posredovali nekoliko določene in obširne svobode »spominov« in tako prispevali k pravemu liku našega pedagoškega življenja v zanimivih prilikah stare Jugoslavije. Pozdraviti moramo pobudo uredništva Sodobne pedagogike na zaključku Vrančevega članka, da bi tudi drugi udeleženci boja za boljšo šolo v stari Jugoslaviji napisali

svoje spomine, s čimer bomo zbrali dragoceno gradivo za objektivno zgodovinsko analizo. Gre pa za nekaj drugega!

Če prebiram Vrančev članek, imam vtis, da se mu je strašno mučilo, se pravi, da je nagrmadil ogromno podatkov in misli, ne da bi se nekoliko v stvar poglobil, zaradi česar dobi človek še nadaljnji vtis, da je vse skupaj bolj kot ne površno. Kakor sem zapisal zgoraj: zakaj tak brzovojni slog? Marsičesa pa niti ni določene navedel, kar bi zgodovinarje še celo zanimalo; n. pr. Kako je Hren l. 1928 uspel pri JUJ, da so sprejeli »vdore« mladih levčarjev, kdo je sodeloval v zelenem, kdo v rdečem Popotniku, zanimivo bi bilo slišati kaj več o »kanalu« na Remšniku, Učiteljskem pokretu itd., kakšni so bili odnosi (korespondenca, osebni stiki) med uredniki Popotnika in sodružniki itd. Tov. Vranc navaja v svojem članku mnoga imena in bi bilo prav in koristno, če bi vsakdo navedenih — pa čeprav še takšno malenkost — prispeval k stvari. Tako — mislim — bi prišli tudi na tem področju do zanimivih rezultatov!

Vsekakor moramo izraziti tov. Vrancu priznanje za prve pobude, želeli pa bi vendarle, da se še oglasi in svoje »spomine« obširneje dopolni, ker sem prepričan, da bi prav on — poleg mnogih drugih — še lahko mnogo povzročil. A. P.

ŠOLA NA VIČU SE VRAŠČA V DRUŽBENO DOGAJANJE

zato stalno iščejo vseposvods razumevanja, moralne in materialne podpore, ker le v povezavi z oblastmi, množičnimi organizacijami in gospodarskimi ustanovami bodo kos velikim nalogam vzgoje in izobrazbe.

Organom družbenega upravljanja na šoli (šolskemu odboru, učiteljskemu zboru in upravitelju) je uspelo, da je ELES (Elektrogospodarska skupnost Slovenije) prevzel patronat nad šolo in z velikim razumevanjem pomagal, da je šola dobila 3 nove radijske sprejemnike, televizor, magnetofon s trakovi, baletne obleke, opremo za mladinsko sobo, dva fotografska aparata za fotokrožek. ELES je omogočil učencem 20 avtobusnih voženj za ekskurzije po Sloveniji, nabavil šoli več tehničnih učil, kar znese preko 2 milijona dinarjev.

S pomočjo podjetij in množičnih organizacij je šola priredila v polletnem odmoru smučarski tečaj v dveh izmenah v Logu pod Mangartom, katerega je še udeležilo 80 učencev, v glavnih petičnicah pa prav tam letovanje v dveh izmenah z 90 učenci.

Za utrditev znanja spoznavanja družbe so priredili z avtobusom izlet do Velenja in Ptuj, kjer so si ogledali muzeje in rimske izkopanine v Sempetru. Višji razredi so obiskali smučarske tekme v Planici. Pri teh avtobusnih podjetjih je pokazalo veliko razumevanje podjetje Ljubljana-Transport in Kompas.

Tako opremljena šola je priredila 17 kulturnih prireditev, od katerih jih je bilo 8 doma, 9 pa gostovanj (v Tobačni tovarni, dvorani kina Vič, v domu oemoglih na Bokalah, v podjetju Ljubljana-Transport, v Dekanih,

Ankaranu itd.). V šolski telovadnici predvajajo vsako nedeljo dopolne celovečerni film in risanke. Tako so zavrtili v enem letu 120 filmov. Obisk predstave stane 20 din, kar porabijo za kritje stroškov in izposojila filmov.

Pri šolskem odboru so komitije: vzgojno-pedagoška, socialnovarstvena in gospodarska; vsaka dela na svojem področju in v povezavi z učiteljskim zborom, pomagajo pionirski organizaciji in šolski zadrugi. Na šoli je bilo lani sko leto 11, letos 14 krožkov raznih dejavnosti, medtem ko imajo za tuje jezike 12 krožkov (7 nemških, 5 angleških).

Ker v letošnjem šolskem letu praznuje šola 50-letnico obstoja, so šolski odbor, učiteljski zbor in mladina pripravili za to praznovanje obširen celoletni kulturno-prosvetni program; že so izvedli sledeče: predavanje prof. Demšarja o spolni vzgoji, ločeno za dečke in deklice osmih razredov, predavanje prof. Peditka na roditeljskem sestanku za vse šole; slovesen sprejem mladincev v mladinsko organizacijo in cicibanov v pionirsko organizacijo.

V načrtu je radijska oddaja: Pokaži kaj znaš, izvedba obširnega kulturnega programa ob 18-letnici ELES in 10-letnici delavskega samoupravljanja tega podjetja. Za dan JLA bodo izvajali svoj program v Domu JLA. Za dan žena bodo nastopili v Tobačni tovarni in podjetju Ljubljana-Transport. Za občinski praznik 27. aprila, katerega bodo prvič praznovali v občini, bodo sodelovali z obširnim sporedom ELES in Tobačni tovarni.

Poleg tega cicibani, pionirji in mladi zadržniki tekmujejo v učenju po razredih in se krepko borijo za prehodne zastavice. Imeli so že tečaj prve pomoči in prav tak tečaj pod okriljem RK imajo zdaj; obiskuje ga 22 pripravljenec. Obiskali so razstavo srednjeveških fresk v Narodni galeriji, izvedli nabiralno akcijo papirja, stekla in železa in nabrali tri kamione odpadnega materiala. Razmnoževali so skripta za učence, obdelovali šolski vrt, vkuharji sadije ter s tem svojim gospodarstvom pridobili 60.000 din. Ob sklepu lanskega šolskega leta pa so priredili v 4 učilnicah lepo uspešno razstavo tehničnih in ročnih izdelkov, katero je obiskala bližnja in daljna okolica.

Šolska skupnost v 7. in 8. razredu pridno deluje. Ima stalne sestanke, uvaja razne disciplinske oblike v razredih, vodi delo v krožkih, sodeluje pri tedenskih in prireditvah, organizira nabiralne akcije za celo šolo, uvajajo se v samoupravljanje pri šolski zadrugi itd.

Da je tako lepa povezava šole s patronatom je zasluga šolskega upravitelja Rada Krasnika in celokupnega učiteljskega kolektiva, kateremu v vseh tehničnih vprašanjih uspešno pomagata tovarnišča šolska tajnica Stefka Deršič in hišnik Andrej Oblak.

V šoli za stare sodelujejo predavatelji, in sicer vsak z enim predavanjem, s katerim bodo obiskali vse večje kraje in dobroski občini. Drago Vondina

Učenci za katedrom

Na koncu pove učence tudi vire, kje je črpal potrebno snov.

Reči moram, da je taka oblika dela zelo hvaležna. Čeprav so se učenci ustrašili prvih težav, so se ob uspehu enega ali dveh sošolcev opogumili. Morda so sami pričakovali večje težave, kot so. Sami so povedali, da se bojijo iti do ljudi in jih vprašati o posameznih dogodkih, ali jih prositi pomoči. Tu jim je bil potreben pravilen nasvet, tudi poučitev.

Menim, da so koristi takega dela vsakomur jasne. Lahko jih ocenjujemo s strani slavista ali pa učitelja v polnem pomenu besede. Še preden učence konča osnovno šolo, ga navajamo na načrtno občevanje z odraslimi, tudi vidnimi osebami v kraju, kjer živi. Navajamo ga na zbiranje potrebnega gradiva, na iskanje. Končno: iz vsega zbranega sestavlja samostojno nalogo, ki mora biti oblikovno, slovnično in slovstveno v okviru učenčevega znanja pravilna.

Jasno je, da je tu v vseh pogledih potrebno intenzivno delo učitelja, ki pa vendar ne sme v preveliki meri izstati učenčeva samostojnost. (Zlasti budnost nad podatki, ki jih učenci dobijo od različnih oseb! M. V.

Medtem ko učenec govori, njegovi součenci pozorno poslušajo in beležijo; zanimivosti, neznanne besede in seveda napake. Razgovor je skoraj vedno živosten in dopolni pomanjkljivosti. Učitelj sedi med učenci. Včasih je njegova pomoč potrebna, včasih tudi ne.

Na koncu pove učence tudi vire, kje je črpal potrebno snov.

Reči moram, da je taka oblika dela zelo hvaležna. Čeprav so se učenci ustrašili prvih težav, so se ob uspehu enega ali dveh sošolcev opogumili. Morda so sami pričakovali večje težave, kot so. Sami so povedali, da se bojijo iti do ljudi in jih vprašati o posameznih dogodkih, ali jih prositi pomoči. Tu jim je bil potreben pravilen nasvet, tudi poučitev.

Menim, da so koristi takega dela vsakomur jasne. Lahko jih ocenjujemo s strani slavista ali pa učitelja v polnem pomenu besede. Še preden učence konča osnovno šolo, ga navajamo na načrtno občevanje z odraslimi, tudi vidnimi osebami v kraju, kjer živi. Navajamo ga na zbiranje potrebnega gradiva, na iskanje. Končno: iz vsega zbranega sestavlja samostojno nalogo, ki mora biti oblikovno, slovnično in slovstveno v okviru učenčevega znanja pravilna.

Jasno je, da je tu v vseh pogledih potrebno intenzivno delo učitelja, ki pa vendar ne sme v preveliki meri izstati učenčeva samostojnost. (Zlasti budnost nad podatki, ki jih učenci dobijo od različnih oseb! M. V.

Medtem ko učenec govori, njegovi součenci pozorno poslušajo in beležijo; zanimivosti, neznanne besede in seveda napake. Razgovor je skoraj vedno živosten in dopolni pomanjkljivosti. Učitelj sedi med učenci. Včasih je njegova pomoč potrebna, včasih tudi ne.

Dr. Ivan Toličič:

Otroka spoznamo v igri

(Založila DZS, 1961; 110 str., opremil Danilo Emeršič)

Lani, meseca maja smo obširne spregovorili v našem listu o zborniku znanstvenih razprav s področja psihologije, ki ga je izdala slovenska sekcija Združenja psihologov FLRJ pod naslovom »Prispevki k psihologiji«. V začetku letošnjega leta pa je naš psihološki oziroma pedagoški knjižni trg obogatila študija dr. Ivana Toličiča »Otroka spoznamo v igri«, s katero je avtor predvsem želel znanstveno pojasniti vprašanje, ali smemo na osnovi otrokove igre sklepati na stopnjo njegovega intelektualnega razvoja.

Študija obsega dva dela. V prvem delu je prikazan kritični pregled raznih izsledkov mnogih raziskovalcev o otroški igri; avtor obravnava v tem okviru razvoj otrokove igralne dejavnosti, važnejše teorije o izvoru otroške igre, pomen igre za razvoj otrokove osebnosti, igro kot sredstvo za spoznavanje otroka in igro kot terapevtsko sredstvo. Obsežna literatura na zaključku razprave pravi, kolik pomen so posvečali mnogi pomembni psihologi in drugi znanstveniki igri predšolskega otroka in so se lotevali problematike z velikim interesom in ljubeznijo do predmeta. Kritični pregled z važnejšimi izsledki z navedenih področij podaja kratki tudi kritiko tistih naziranj, ki ne ustrezajo znanstvenim postopkom na te pojave.

V drugem delu študije so podani izsledki avtorjevih poskusov, ki jih je izvedel s 95 otroki predšolske dobe iz nekaterih ljubljanskih otroških vrtcev s smotrom, ugotoviti igralno dejavnost kot diagnostično sredstvo otrokove osebnosti v predšolski dobi in predvsem prikazati problem o povezanosti igralne dejavnosti z otrokovim intelektualnim razvojem. V študiji so prikazane za posamezne vrste igrarja tudi konkretne oblike igralnih dejavnosti, ki jih lahko smatramo kot značilne za posamezne stopnje otrokovega duševnega razvoja. Poskuse so izvedli v za to posebno prirejeni igralni sobi ljubljanskega Psihološkega inštituta, v kateri so se otroci nemoteno in sproščeno igrali, medtem ko so jih ocenjevalci lahko iz sosednje sobe skozi posebno okno opazovali in beležili po posebno prirejenih vidikih igranje posameznih otrok, za posamezne igralne dejavnosti označevali tudi čas in potem na osnovi preračunavanja uporabljali za posameznih igrarja pri igri ter uporabljene časa izvedli čim naj-

objektivneje tudi točkovanje. Točkovanje igrarja so izvedli po posebnem postopku z vidika razvrstitve od enostavnih do sestavljenih oblik igranja.

Da bi dobljene rezultate mogli statistično obdelati in s korelacijsko metodo izračunati korelacijo med točkovanjem igralne dejavnosti ter stopnjo inteligentnosti, so izvedli tudi testiranje inteligentnosti otrok, za kar so se poslužili Valentinjevega inteligentnostnega testa. Potem ko je avtor izvedel potrebne operacije za ugotovitev občutljivosti, pri čemer se je poslužil postopka oziroma preverjanja s x^2 (Chi-kvadrat) testom, ter vprašanja zanesljivosti dobljenih rezultatov z izračunavanjem korelacijskega koeficienta po metodi produktove ter ugotovil v obeh primerih visoko pozitivno občutljivost in zanesljivost, je s korelacijsko metodo ugotovil tudi visoko korelacijo med obema variablama (igralno dejavnostjo otrok in intelektualnim razvojem otrok), ki mu je dokazala, da obstaja povezana med duševno stan-

jakršno je Toličičeva študija »Otroka spoznamo v igri«, še celo veseli, saj načenja problematiko spoznavanja našega otroka. Tako bo znanstveno raziskovanje in sploh delo našega Psihološkega inštituta neposredno služilo praksi, v našem primeru šolski praksi. Pred nami je še mnogo nalog: ugotoviti profil našega šolskega otroka, našega pobertelnika itd., kako se razvija ta ali oni v naših pogojih in kako ti pogoji vplivajo na razvoj celotne mlade osebnosti itd. Pred nami je še težko vprašanje psiholoških kadrov. Vendarle takele delo slovenskega znanstvenika in nadaljnja prizadevanja pri vzgoji mladih psihologov pričajo, da bomo lahko ostali za našo bodočnost optimisti.

Albin Podjavoršek

2. številka revije

»Otrok in družina«

KULTURNI GLOBUS

Uvodni članek je napisal Janez Vipotnik. V njem govori o velikih spremembah, ki so nastale v letih našega svobodnega življenja in se ob tem spominja velikih žrtv, ki jih je naše ljudstvo dalo za lepšo prihodnost mladih generacij. Posebej se spominja tistih, ki so se žrtvovali za otroke, ki so bili ogroženi pred okupatorjem in domačimi izdajalci. Prikazal je tudi naloge, ki jih imamo pri razvoju naše družine in družbe v celoti.

Dr. Iva Segula je načela važno vprašanje, ki enako zanima starše in učitelje. Gre za napredovanje otrok s slabimi ocenami. Opozorila je na prednosti in nevarnosti, ko gre za to, ali naj otrok z eno ali dveh nezadostnimi ocenama napreduje, ali pa naj ponavlja razred. O tem vprašanju bo treba še mnogo razmišljati.

Ljubljanska Poklicna svetovnalnica je prispevala uvodna pojasnila k problematiki poklicnega svetovanja, poleg tega je dala tokrat tudi kratek pregled kovinskih poklicev.

Milan Divjak je na kratko prikazal nekatere najvažnejše čimtelje, ki vplivajo na otrokov socialni razvoj in

Priznanje jugoslovanskim glasbenim umetnikom. V Sovjetski zvezi sta gostovala v različnih mestih jugoslovanski operni prvaki beograjske opere, Aleksander Marinković in zagrebški pianist Ranko Fijlka. Tisk in javnost sta povsod toplo pozdravila oba umetnika, glasbeni kritik Ljeverica pa je zapisal v »Sovjetski kulturi«, da je Marinković dosegel evropske vrhunskih tonov med evropskimi pevci.

Einsteineve zapuščine. Nekd newyorški založnik je nedavno izdal knjigo z naslovom »Einstein o miru«. Iz znanstvenikove zapuščine je bilo odbrano vse, kar se tiče Einsteina o vojni in miru od 1914. leta do svoje smrti 1955. Knjiga je nasia širok odmev, hkrati pa znova izpričuje, kako skromen je bil Einstein in da je ob znanstveni besedi budno spremljal politične dogodke ter izražal skrb za ohranitev miru. Citati odkrivajo pronicljivega duha in velikega humanista.

Srbske umetnine v Budimpešti. Po dogovoru o kulturnem sodelovanju z Madžarsko so pripravili v Budimpešti razstavo srbskih umetniških spomenikov. Na razstavi so zbrana najmarkantnejša dela iz XIX. stoletja. To je prva razstava tega razdobja in tako širokega koncepta v Madžarski.

Operna premiera v Sarajevu. V Sarajevu so izvedli nove opere Mihovila Logarja »Enajstredseto«. To je prva jugoslovanska opera, ki zajema snov iz narodnoosvobodilne vojne. Osrednji del opere je posvečen boju v okupiranem Beogradu, ko pri napadu na bolnišnico rešijo zaprte bolnike — pripadnike narodnoosvobodilnega gibanja.

Film posvečen miru. Francoski režiser Marcel Camus pripravlja nov film z naslovom »Beli zajec«. Odičilo se je, da bo film posnel v barvah, posvečen pa bo ideji miru med narodi. Camus bo začel smetati pomladi v različnih prestolnicah nekaterih držav. Po uspehih, ki jih je dosegel Camus, si obetajo filmski strokovnjaki ne le pristno umetnino, pač pa tudi aktualno delo z mednarodno tematiko.

Za izmenjavo glasbenih gostovanj. Jugoslovanska koncertna direkcija je sklenila več pogodb, ki obetajo izmenjavo tujih in domačih koncertnih gostovanj s Poljske, Sovjetske zveze in Vzhodne Nemčije. Pogodba, ki so jo podpisali v Varšavi, Moskvi in Berlinu obeta, da bomo v sezoni 1961-62 poslušali v naši sredini vrsto umetnikov mednarodnega slovesa.

Nov scenarij Terence Rattigana. Angleški dramski pisec in scenarist Terence Rattigan se je vrnil iz ZDA in prinesel v Anglijo scenarij za film »Pomembne osebnosti«. Dogajanje se vrši v čakalnici aerodroma po zaslišanem pristanku potniškega letala. Zgodba se dovrši v 24 urah, dramatik pa je v napeti situaciji prikazal vrsto najrazličnejših značev. Vlogi vlogo sta prevzela Ingrid Bergman in Laurence Olivier. Glavna ideja ni kdo ve kako originalna, nudi pa vrsto psiholoških in etičnih situacij.

Priprave za steklarski muzej v Hrastniku

Dejstvo je, da so razstave in muzeji najbolj priljublene in poučne učilnice. V preteklem letu sem bil na dveh krajevnih razstavah v Hrastniku ob Savi. Obi je uredil naš stanovski tovariš, upokojen gimnazijski ravnatelj tov. Lojze Hofbauer, ki je kljub svojim 68 letom še vedno živahen in neugnan. Že pol stoletja zbira raznovrstno zgodovinsko gradivo, ki bo nekoč napolnilo krajevni muzej, pa tudi steklarski muzej. Letos slavi namreč hrastniška dolina stoletnico ustavitve steklarne. Tudi ob tej priliki je tov. Hofbauer priredil razstavo v treh sobah. Ta razstava je prikazovala tri obdobja hrastniške steklarne: od ustanovitve za časa stare Avstrije; druga soba je bila namenjena steklarni in njenim delavcem pa tudi uporniškim polkizom za časa predpriliske Jugoslavije. V tretji sobi pa je prikazan razvoj in dejavnost po osvoboditvi. Prva soba je razstavila sem si lani ogledal še krajevno razstavo. Ta je privedla k skupnemu ogledu vrste znanih imen iz prosvetne stroke in drugih poklicev. Vsi smo dali priznanje vrlomu zbiralcu Lojzetu Hofbauerju za njegovo plodno delovanje in zbiranje zgodovinskega gradiva.

Lojze Hofbauer je v naši javnosti vse premalo znan. Tih je in delaven kakor mraz. Zdar, ko je upokojen, nenehno zbira zapiske pri starejših domačinih, da jih ohrani pozabi.

Vse njegove razstave si ogledajo krajevni predsedniki na čelu s predsednikom občine tov. Bračkom. Na Hofbauerjeve razstave prihajajo tudi učitelji iz vse občine in pripeljejo s seboj šolsko mladino. Take občasne razstave so pač edinstvena prilika, da spoznaš bogato zgodovino svojega rojstnega kraja in občine.

Lojze Hofbauer je poučeval vsa svoja službena leta v domači občini: najprej na Delu, zatem pa v Turju in nazadnje v Hrastniku. Ob ustanovitvi Jugoslavije je bil že kot mladi mož član krajevnega narodnega sveta. V času nardarske gladovne stiske leta 1934 je bil med tistimi domačini, ki so ustanovili podporni odbor za stavkujoče. Prav zaradi tega, ker je živel in deloval vedno s prebivalstvom, ga cenijo in spoštujejo vsi in ga podpirajo pri njegovem življenjskem delu, pri zbiranju gradiva za muzej v Hrastniku. V Lojzetu Hofbauerju je poslednja žilica posvečena vzgoji in pouku ter rodni hrastniški dolini. Zelim mu, da bi v novem letu dočkal uresničenje: muzej v Hrastniku.

Jože Zupančič

Jovita Podgornik poroča o beograjskem posvetovanju o filmu in mladini. O tem vprašanju bi bilo potrebno se bolj obširno razpravljati v naši reviji. Sploh bi bilo treba to vprašanje raziskovati in se pri tem nasloniti na delo mladinskih filmskih klubov in Mladinskega kina v Ljubljani.

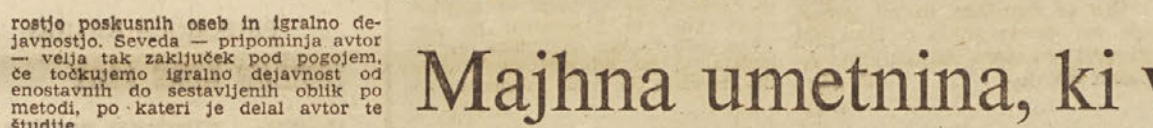
Jože Zupančič je prikazal svetli lik našega pisatelja Fr. S. Finžgarja, Frančiška Vrečar pa je prikazala življenje otrok v bolnici za predšolske invalidne otroke. To je storila s prav toplo prizadetostjo.

V nadaljevanju lahko beremo zanimivo delo pisateljice Pearl S. Buck.

V priljubljeni rubriki »Pomenki s starši«, najdemo tudi tokrat nekaj zanimivih prispevkov. Omenimo naj Slavico Pogačnik-Toličič, ki piše o tem, kako otrok doživlja zdravnika, Anko Čerin, ki odgovarja na vprašanje, kako je s plačevanjem oskrbovalnice za DID, Heleno Puhar, ki svetuje materi, ki bi morala zapustiti poklic zaradi otroka, in drugo. N. S. piše o pomenu glasbe za otroke, M. V. svetuje, kako ravnati, ko je zanosila srednješolka, dr. Božena Grosman svetuje, kako ukrepati pri vnetju srednjega ušesa in kdaj je potrebna operacija tonzil pri otroku in drugo. Stanko Holy daje pravne in življenjske nasvete materi, ki se boji, da bo morala vrniti posvojenega otroka, posebej se piše o tem, kaj moramo vedeti, če hočemo otroka posvojiti. Jana Milčinski na prikupen način prikazuje, kako naj bi si zakonca medsebojno pomagala in kakšni odnosi naj bi vladali v družini.

Ze ta kratek pregled vsebine naše revije nam kaže, da bi bilo dobro, da bi jo učitelji prebrali in pokazali tudi staršem na roditeljskih sestankih.

D. M.

Ganljiv prizor iz filma »Izgubljeni svinčnik«

Majhna umetnina, ki veliko pove

Ze precej časa s simpatijo spremljam razvoj naše filmske umetnosti in priznati moram, da sem bil včasih nekoliko razočaran, a drugič zopet prijetno presenečen, ali bolje: zelo vesel. Namreč ne glede na kvaliteto filma si ogledam vsak naš film, saj tako vsaj znam precenti dobrega in slabega.

Tudi mi Slovenci se lahko pohvalimo z nekaj kar dobrih filmov; med njimi sta dva, ki zaslužita več pozornosti, prav filma za otroke ali bolje o otrocih. To sta Kekec in Dolina miru. Ta dva filma še danes vedno z veseljem in zanimanjem gledamo. Toda ob tem si moramo priznati, da zdaj že nekaj let na področju mladinskega filma nismo skoraj nič naredili. Letos z zanimanjem pričakujemo film Franceta Kosmača »Rod hitronočev«.

Tudi po drugih republikah niso v zadnjih časih kaj posebnega naredili na področju mladinskega filma. Toda

prav v mesecu decembru sem si ogledal zelo dober film, o katerem moram nekaj napisati, da vsaj tako izrazim navdušenje in pohvalo nad kvaliteto »Izgubljenega svinčnika«.

Dogaja se v majhnih oddaljeni vasi, kjer ni ne pošte, trgovine, ne gostilne in kjer otroci hodijo po uro in še več v šolo. V takem kraju je svinčnik, pero ali zvezek, kar velike vrednosti, kajti nekaj ur je do doline, kjer lahko zopet kupiš novega. In prav o takem »piškavem« svinčniku, ki ni bil nič cel, temveč le polovica, je zgodba filma. Toda svinčnik je samo povod za zgodbo, v kateri nastopata učence Diko in učiteljica Majha. Majha je začelnica in polna začetniške navdušenosti ter večših nesigurnosti, ki nas zapeljejo, da smo do otrok kričevni in si take krivice še dolgo ne moremo oprostiti.

Mali Diko je svojo učiteljico vžlijubil že prvi dan in želel si je,

da bi tudi ona pokazala več pozornosti do njega. Učiteljica ga je s svojim nastopom odbijala in hotela biti enaka do vseh učencev. Nekega dne je skrli svoj svinčnik in prosil učiteljico, naj ga mu posodi. Bil je presenečen, imel je svinčnik učiteljice, ki jo je imel rad. Zgodilo pa se je še tisti dan, da je učence Vule izgubil svinčnik. Ko so kasneje našli Dikov svinčnik skrli pod klopijo, so seveda vsi sodili, da ga je on ukradel.

Od tistega dne Diko ni bil več srečen. Sola mu je postala neprijetna, a tovariši so bili do njega kruti in osorni. Diko je zelo trpel in ni mogel priznati, da je vzel svinčnik, ki so ga našli, kajti svinčnik je bil njegov.

Začele so se priprave za Novoletno jelko. Diko je sklenil, da ne bo šel na proslavo dedka Mraza. To je bilo popolnoma šolski sluga pri občinskih naših svinčnikih in učitelice je spoznala, da je Diko napravil krivico. Kako popraviti, kako vrniti Diko tisto veselje in tisti mir, ki ga je imel v začetku šolskega leta? To je mislila učiteljica in sklenila popraviti svojo napako do Dika ter mu tako dati najlepše novoletno darilo. Starejši učence je Dika nagovorila in Diko je prišel v šolo. Dedek Mraz — učiteljica — je potem lepo povedal otrokom o Diku in se v imenu vseob opravičila. Vsem so teklo solze in ko je učiteljica odkrila izpod kučme in brade svoj obraz, so teklo tudi nje solze. Objela je Dika in mu tako skusala popraviti storjeno krivico.

Tako se film konča in nas pustijo, da razmišljamo. In res moramo razmišljati! Kako bi bilo Diku, da se svinčnik, tisti »piškavi« svinčnik ni našel? In potem, kako se je počutil učiteljica, ko je dobro premislila o svoji napaki? Na videz majhna napaka bi lahko postala usodna v otrokovem življenju. Kaj sem hotel povedati? Ko bo prišel film v vaš kraj, si ga goste gotovo ogledali. Morda boste celo organizirali šolsko predstavo in otroci bodo uživali ob gledanju svojih sovrstnikov; a film bo bolj za vas, kajti prav odraslim mnogo pove. Nisem filmski kritik, a vendar bi si upal izreči visoko oceno o filmu. Kajti meni je mnogo povedal. In če še dodam, da otroci skupaj z Dikom in učiteljico Majho tako prijetno igrajo, da smo lahko navdušeni in bi si želeli biti med njimi, potem je film vsepobno uspel.

DJUKIĆ MILOŠ

F. S. Finžgar: Izbrana dela

Finžgarjevi Zbrani spisi, ki so pred vojno izšli v 12 zvezkih pri Novi založbi, so že pošli. Ob pisateljevi 80-letnici je Mohorjeva družba začela izdajati njegova Izbrana dela v 7 knjigah. Ureja jih prof. dr. France Koblar. Doslej so izšle že tri knjige, ki nam omogočajo sodbo o tem, kakšen bo celoten izbor.

Izbrana dela ne bodo urejena po strogošolskem redu, ampak po vsebinski sorodnosti. Prva knjiga vsebuje zgodbe iz kmečkega življenja, druga iz meščanskega sveta, tretja iz let prve svetovne vojne, v četrti bodo zgodbe iz pisateljevega življenja, peti delan Pod svobodnim soncem, šesti roman, ki so nastala po drugem svetovni vojni, zadnji pa avtobiografija. Leta močnega popotovanja. Izbor je bil sorazmerno lahek. Izpuščene so začet-

niške povesti Zaroka o polnoči, Gozdarjev sin, po Kešnkovnem vzoru predstavljena povest Deteljica pod vplivom Cankarjeve moderne proze napisana zbirka črtic Moja duša vasuje in še nekatere malenkosti. Ostalo pa je tisto, kar je krepko, ljudsko, s pisateljevo lastno resnostjo in slovesnostjo napisano, vse tisto, kar si predstavljamo pod imenom Finžgar.

Urednik France Koblar je na koncu vsake knjige napisal izčrpen opombe o nastanku, pomenu Finžgarjevih del in njihovom odmevu v slovenski kulturni javnosti; govora je tudi o tistih delih, ki niso vključena v Izbrana dela. Tako nam bodo Koblarjeve opombe dale zaokroženo podobo o tem, kako je rastle Finžgarjeva ustvarjalnost.

F. Z.

GLEDALIŠČE IN MLADINA

Komisija za vzgojo kadrov pri gledališkem sogvetu Zveze Svobodnih prosvetnih društev Slovenije je pred dnevi sklicala posvetovanje predstavnikov vseh tistih ustanov in organizacij, ki bi lahko pripomogle k koordinaciji, enotni in intenzivnejši gledališki vzgoji mladine. Na tem posvetovanju (uvodne besede je spregovoril tov. Franček Bohaneč, direktor Zavoda za prosvetno pedagoško službo OLO Ljubljana) je bilo izrečeno mnogo misli, ki bi uresničene vsekakor pomagale dvigniti stopnjo gledališke kulture pri mladini.

NEMŠKI JEZIK V 5. RAZREDU

Z novim učnim načrtom je postala direktna metoda vseomnolčen pojem. Sestavljavci učnega načrta so jo tako rekoč predpisali kot obvezno, kar bo le malce prehudu. Pri tem je prava ironija zahtevati direktno metodo, a zmanjšati v VII. in VIII. razredu število tedenskih ur na dve. »Učim po direktni metodi«, je danes splošna fraza, ki naj pomeni kvaliteten pouk, čeprav si marsikdo še na jasnem ni, kaj sploh pomeni, in meni, če ne uporablja nobene slovenske besede in če učenci nič ne pišejo, da je zadeva urejena. Iz enega ekstrema smo zašli v drugega, kakor je to pri nas že stara navada. Vendar bo tudi tokrat najboljša zlata sredina, t. j. kombinirana metoda, ki združuje dobre strani tako direktne kot tudi gramatične metode, ali drugače povedano: vključuje poleg posredovanja tujeje jezika na osnovi opazovanja, poslušanja in ponavljanja še poenostavljeno jezikovno teorijo po analitično-induktivni metodi.

Res je: poprej se je naša mladina učila tujeje jezika po osem let, a na koncu ni bila sposobna za preprost vsakdanji razgovor. Gramatična metoda se je vse preveč izživljala ob suhoparnem gramatiziranju in dolgočasnem prevajanju, pri tem pa pozabljala na glavni smoter in nalogo pouka tujeje jezika, t. j. aktivno uporabo govora v preprostih situacijah in dogodkih iz vsakdanjega

življenja. Gramatični način poučevanja smo morali nujno reformirati, a ne bi ga smeli popolnoma zavreči. Tudi gramatična metoda ima svoje dobre lastnosti, le sama sebi ne sme postati namen.

Kot je slepa privrženost gramatični metodi škodljiva, tako tudi pretirano navdušenje za direktno metodo ne more obroditi najboljših sadov. »Čista« direktna metoda je primerna za predšolske otroke in mogoče še za nižjo stopnjo osn. šole, saj bi bilo nesmiselno mučiti cilbenostjo z jezikovnimi zakoni. Na direktn način so si prisvajali tuji jezik naši izseljenci in si ga tudi privojsili, ker so bili v manjšini med tujim življenjem. V naših šolskih pogojih, ko imamo tudi po 40 učencev in več v razredu ter le dve do tri ure tedensko (v SZ imajo v V. razredu do šest ur), ves ostali čas pa slišijo in govorijo naši otroci le v materinščini, »čista« direktna metoda že na začetni stopnji ne ustreza popolnoma. Razen pravkar navedenih splošnih ugovorov »čisti« direktni metodi ima le-ta še nekatere specifične pomanjklivosti. Naj navedem le najvažnejše: učence vse prevč navaja k mehničnemu ponavljanju in s tem zanemarja aktivizacijo njegovega mišljenja, mnogokrat pušča nejasne pojme (vsega pač ne moremo narisati in pokazati, vsak učitelj tudi ni dober risar) in se

kaj rada izgublja v pretirano igrčkanje, otročarjenje in brezsmotnost. Vsak jezik ima svoje zakonitosti, ki nam pomagajo, da hitreje in laže dosežemo pravilno izražanje v tujem jeziku.

Povzetek: Prevladuje naj govorna metoda, t. j. živ tuji jezik, iz katerega že v V. razredu pridobivamo po »analitično-induktivni« metodi poenostavljeno slovnico, seveda brez kakršnegakoli »larpurilističnega« gramatiziranja. Učencem ne sme ostati noben pojem, nobena jezikovna konstrukcija nejasna, zato brez strahu, da bi smotno grešili, uporabimo, kadar se nam to zdi potrebno (zlasti pri abstrakcijah) slovensko besedo. Le-ta bo tudi uspešno zamenjala nenaravno gestikulacijo ali mimiko, ki lahko spravi učitelja v prav komičen položaj. Pouk naj bo življenjski, vsak stavek mora imeti svoj pomen, svojo praktično veljavo. Učitelj naj bo iznajdljiv in prožen pri delu: za izhodišče naj vzame zdaj konkretno situacijo zdaj berilo v vadnici, ustrezno sliko itd. Učence je potrebno postaviti v konkretne življenjske situacije; da sami vprašujejo in vikajo učitelja, uporabljajo različne osebe in ednini in množini itd. Le tako si bodo pridobili preproste konstrukcije za vsakdanji razgovor. Vzporedno jih seznanjamo z osnovnimi jezikovnimi zakoni, kot so trdilna, nikalna in vprašalna oblika prostega

stavka, nedoločni in določni spolnik, ednina in množina itd., seveda le s praktičnimi vajami v celih stavkih ali v paradigmah brez učenja definicij. Zelo koristne so vaje, v katerih morajo učenci dopolniti manjkajoče besede ali končnice ter spremeniti obliko stavka, osebo, število. Posamezne jezikovne konstrukcije utrjujejo in povezujejo v preproste sestavke ob bistvenih besedah (brez sinonimov) osnovnega nemškega besednega zaklada iz bližnje otrokove okolice (šola, dom, igrišče ipd.). Pouk poživljamo z zabavnimi oblikami; kot so pregovori, uganke, križanke, pesmične in igrice.

In kako je s pisano besedo? Zaporedno jemljemo: najprej govorjeno, nato pisano besedo. V začetku si mora učenec prisvojiti vsaj najvažnejše specifične nemške glasove in nemški izgovor, zato naj bo nekaj začetnih lekcij »čisto« direktnih. To bo hkrati zelo dvignilo veselje in navdušenje za učenje tujeje jezika. Predolgo odlašanje s pisanjem se nam lahko »le maščuje. Ne samo, da je pozneje dolgočasno seznanjati učence s pisavo cele grmade že znanih besed, učenci sami kažejo živo težnjo po pisanju, kar dokazujejo počrčkani zvezki — žal največkrat fonetično in največkrat napačno. Vsekakor pa mora vseskozi ostati težak celotnega dela na živih besedi.

Jurij Zdovec

Za diskusijo: Pripombe k Priročniku za spolno vzgojo in pouk v osnovni šoli

PRIPOMBA UREDNIŠTVA: »Priročnik za spolno vzgojo in pouk v osnovni šoli« je izdal Svet za šolstvo LRS v sodelovanju z Zvezo prijateljev mladine Slovenije. Avtorji in sodelavci: dr. Miro Karišnik, Vladimir Cvetko, dr. Vasilij Melik, Helena Puhar, prof. Franc Strmčnik, dr. Ruža Segeč, profesor Branko Vesel, profesor Zima Vrščak, Olga Vipotnik, dr. Leon Zlebnik. Knjižica obsega 113 strani. O njej smo v eni letošnjih številkih našega lista prinesli kratko, bolj informativno notico, ki pa je zaradi svojega načelnega kritičnega stališa precej razburila duhove; o tem se je razpisal v Naših razgledih tudi dr. Leon Zlebnik. Vendar na njegovo polemiko za zdaj nimamo namena odgovorjati, pač pa nam je več do tega, da se razčisti bistveni problemi pouka in spolne vzgoje v naših šolah. To pa bi — kot menimo — še najlažje dosegli, če bomo ob Priročniku za spolno vzgojo in pouk v osnovni šoli spregovorili ljudje, ki imajo s tem vsak dan opravka v praksi. S tem namenom objavljamo tudi pričujoči sestavek in seveda nikakor ne zaključujemo diskusije.

Prejeli smo »Priročnik za spolno vzgojo in pouk v osnovni šoli«. V njem je izražena želja po pripombah, predlogih in morebitnih izkušnjah v vprašanjih, ki jih »Priročnik« obravnava.

Ze pred dvema letoma so primeri na osnovni šoli »Bratov Polančičev« v Mariboru terjali, da smo reševali vprašanja, ki so zadevala spolnost, najprej s posamezniki, nato pa na željo učenk v krožkih PRK. Pozneje so prošle poučivce ne samo deklice, temveč je bilo potrebno spolno poučiti in vzgajati tudi dečke.

Potrebo po spolni poučitvi in spolni vzgoji so čutili tudi vzgojitelji v mariborskih srednjih in strokovnih šolah. Da bi imela mladina priložnost, da sama izrazi, ali čuti kako pomanjkljivost pri tej vrsti vzgoje, in da bi jo imeli vzgojitelji čimbolj spoznali, smo jo anketirali. Anketa je bila opravljena v zaključnem razredu na šestih mariborskih (srednjih in strokovnih) šolah in je neovdumno pokazala, da je potrebno spolno poučevati in vzgajati ne samo mladino okrog 17. do 18. leta marveč še mnogo prej. Pod vtisom te ankete sem začela v 7. in 8. razredu na osnovni šoli, kjer poučujem, z načrtno spolno poučitvijo in spolno vzgojo. Načrt je nastajal postopoma, vodili pa so me otroci s svojimi vprašanji sami. Ravnala sem se po načelu: popraviti napake pomanjkljive spolne vzgoje, pomagati mladostniku prek težav in nevarnosti v dobi njegovega spolnega zorenja, predvsem pa mu privzgojiti čut za pravilne medčloveške odnose. Ob takem delu imam že skoraj triletno izkušnje in pripominjam zato k »Priročniku« to-le:

Zdi se mi, da je v šoli vendarle potrebna spolna vzgoja s spolno poučitvijo kot poseben predmet, in sicer ločen po spolih (str. 15). Če začenjamo spolno poučevati in vzgajati zelo zgodaj, nas vodi pri tem otrok sam! V zdravem domačem okolju poučujemo in vzgajajo starši. Če otrok doma tega ni deležen, naj šola tudi ne prehitelva! Četudi sta nas naša anketa in lastna izkušnja poučili, kdaj postavljati otrok vprašanja glede spolnosti, vendar dvomim, da bi bila nujna razlaga »jajčeca, iz katerega se razvije otrok, začne rasti v otroka, če pride zraven semenčica. Jajčeca nastajajo v mami, seme pa v očku« — že v prvem razredu osnovne šole (str. 40). Takšna razlaga bi bila veliki večini otrok še nerazumljiva in bi s tem ravnali nasprotno, kakor priporoča »Priročnik«, namreč, da se naj »izognemo snovi, ki bi po-

spešila prezgodnje spolno prebujanje« (str. 11). Če bo otrok tako razlago izbral z vprašanjem, mu jo bomo dali, saj ne bo utrpel nobene škode, če jo bo dobil nekoliko pozneje.

Pri dečkih nastaja puberteta pozneje kot pri deklicah. Zato je potrebno, da slednje poprej poučimo. Že sama ta okoliščina nas sili, da učence ločimo po spolih, za to pa seveda potrebujemo posebne učne ure (str. 3). Tudi ne bi zadostovalo, če bi jih ločili po spolih le pri nekaterih temah (n. pr. ko razlagamo higieno ob mesečnem perilu). Prav tako ni potrebno, da govorimo dečkom v tej dobi o »belem« perilu, deklicam pa ne o erekciji, razen če ne postavljajo otroci sami takih vprašanj. Zlahka pa obravnavamo s samimi deklicami prvo in s samimi dečki drugo vprašanje.

Zaradi svojevrsnosti ženske in moške narave postavljata oba spola zelo različna vprašanja, pri čemer moramo deklice posebej opozoriti na nekatere nevarnosti, ki se jim naj izogibajo; dečkom pa je potrebno pojasniti, kako je mogoče razumsko obvladati moško naravo, obenem pa jim moramo še posebej privzgojiti čut odgovornosti za vse, kar se lahko pripeti v zvezi s spolnostjo. Če ločimo učence in učence po spolih, laže ustvarimo v razredu neko domačnost, n. pr. s tem, da jih posadimo okrog sebe, podobno kakor to delajo starši v prisrčnem razgovoru s svojimi otroci. Pogosto ponavljajte iste tematike pri večini predmetov skozi osem let (str. 49) ni nič manj vsiljivo kot spolno vzgajanje in spolno poučevanje ob določenih urah v zadnjih razredih osemletke.

Kdor spolno vzgaja, mora biti sam spolno vzgojen! V preteklosti je bila ta stran vzgoje zelo zanemarjena. Dovoljujem si to-le vprašanje. Koliko biologov bi moglo in hotelo takoj zagrabiti za delo po navodilih »Priročnika«? Predhodno je potreben poseben študij zamotanih vprašanj, ki jih postavlja mladina, potrebna pa sta tudi velika ljubezen do dela samega in lasten dober pogled za pozitivna dejanja, ki jih pričakujemo od svojega gojenca.

Za tečaj spolne vzgoje, ki smo ga v Mariboru organizirali leta 1959, smo mogli zbrati le majhno število predavateljev. Zato ne moremo pričakovati, da bi mogel začeti z delom po navodilih »Priročnika« vsak učitelj osnovne šole (str. 25). Dosegli bi pa ogromen uspeh, če bi vsaka šola zmogla

vsaj po enega predavatelja, ki bi se z vso vnemo posvetil spolni vzgoji. Tudi ta bi lahko navezoval gradivo spolne vzgoje na snov iz mnogih učnih predmetov, kajti prav primeri so tisto, kar mladino najbolj pritegne (str. 26). In ker poudarjamo predvsem vzgojni moment, bomo dosegli uspeh le, če bomo gradili na primerih iz našega resničnega življenja.

Primer oplodjevanja živali se mi ne zdi primeren (str. 44). Kljub temu, da nečemo in ne smemo lagati v nobenem primeru, ni niti potrebno niti nujno, da otrokom prav vse povemo. Mladina ima izredno razvit čut za vse lepo in dobro in ne pričakuje, da ji vse prav do zadnjega pojasnjujemo, kajti marsikaj zlahka razume, pa tudi dovolj globoko čuti. In prav zato ni treba »zmeraj znova ponavljati kakor matematična in slovniska pravila« (str. 49).

Otrok v 4. in 5. razredu bo težko razumel potrebo »nedolžnosti zaradi jamstva očetovstva«, kakor tudi pomen množčevstva pri muslimanih (str. 61, 65). Neprimeren je pouk o kontracepciji, če otroci sami ne postavijo zadevnega vprašanja (str. 90). Najboljše orožje je lahko v rokah mladostnika nevarno orožje! Smisla načrtnega potomstva, potreb in skrbi družbe v tej dobi še mladostnik ne razume, vendar pa zasleduje predvsem svoje lastne težnje (str. 84).

»Priročnik« daje lepa navodila biologom, dobre so pa tudi razlage glede varstva matere in otroka ter o spolnih boleznih (str. 82, 76). Pri razlagi spolnih bolezni sem pokazala ustrezne diapozitive, ki mi jih je dala na razpolago mariborska bolnišnica. Ob njih sem pripomnila, da so spolne bolezni za nas že skoraj še nekaka zgodovina, saj pri nas postajajo zaradi socialistično urejenega zdravstva vse redkejšje. Posebej poudarjam, da se pravilno poučenemu in vzgojenemu človeku ni treba bati, da bi spolno obolel.

Tako imam tudi že glede na posamezne razrede precejšnje izkušnje, kar potrjujejo nadrobni učni načrti spolne vzgoje za šolo, kjer poučujem, nadalje predavanja na sosednjih šolah, pismena vprašanja otrok in njihovi pismeni izdelki po omenjenem načrtu, izkušnje v vzgojni svetovalnici itd.

Vse te izkušnje so mi vodilo tudi pri predavanjih v Delavski univerzi, v katero vključujem tudi spolno vzgojo. P. M.

Pionirji so kupili televizor

Haložan Vinko, ravnatelj osnovne šole Gorenji Logatec:

»Ze lansko leto se je naš učiteljski zbor ukvarjal z mislijo, kako poživiti delo pionirske organizacije. Ob lanskoletni akciji pionirjev in mladih naravoslovcov so se pionirji hitro navdušili za ustanovitev šolske zadrage. V temkovanju so dosegli kar zadovoljiv uspeh, saj so bili ob zaključku tekmovanja na drugem mestu v občini. Dobili so 40.000 din nagrade, skoraj toliko pa so imeli tudi čistega dobička pri združenju proizvodnji.

V začetku tega šolskega leta so dobili pionirji na šoli svoj kotiček in ustanovili svoj klub. V začetku so imeli v klubu samo šah, tombolo, domine in igro CLOVEK NE JEZI SE. Na nekem sestanku v začetku decembra je pionirski štab razpravljal o nadaljnji opremlitvi kluba in o porabi 40.000 din, ki so jih dobili za nagrado. Nekdo izmed pionirjev je predlagal: »Kupimo televizor za naš klub!« Vsi navzoči so se s tem predlogom strinjali, samo tov. učitelj, ki je bil tudi na sestanku, se jim je nasmešnil in jim povedal, da stane televizor okrog 200.000 din in da oni toliko denarja ne bodo mogli spraviti skupaj. Pionirji so kljub tovariševemu ugovoru vztrajali pri svoji odločitvi. Slišati je bilo takšne predloge:

»Tudi naša šolska zadruga ima precej denarja za blaginjo.«
»Zbirajmo prostovoljne prispevke med pionirji.«
»Napravimo prošnjo na ObLO in DPM.«
»Odpovejmo se paketom dedka Mraza.«

Naslednji dan je bil občni zbor vseh pionirjev. Tudi tokrat so se najdaljša časa ustavili pri predlogu o nabavi televizorja. Vsi pionirji so predlog navdušeno pozdravili z dolgotrajnim plaskanjem. Dajali so najrazličnejše predloge. Nekdo je celo predlagal, naj najamejo posojilo pri KZ. Končno so sprejeli sklep, da bodo televizor kupili. Napisali so prošnje nekaterim društvom in celo ObLO. Ze naslednji dan je o nabavi televizorja vedel ves šolski okoliš. Uspeh je bil presenetljiv tudi za naše pionirje. DPM je prispevalo 50.000 din, obč. odbor SZDL 73.000 din, ZBNVOV 10.000 din, pionirji sami 40.000 din, razliko 25.000 din pa so dobili iz šolskega proračuna.

Velika želja pionirjev je bila izpolnjena, saj so dobili televizor še pred novim letom in njihov klub je tako precej pridobil na svoji privlačnosti. Za nas je bilo veselje ravno tako veliko kot za pionirje, čeprav smo se zavedali, da smo si s tem nakopali novo nalogo: KAKO ORGANIZIRATI IN VODITI PIONIRSKI TV-KLUB?

Na konferenci smo se o tem pogovorili, čeprav nimamo nobenih izkušenj, niti ne vemo, od koga bi jih lahko dobili. Za sedaj smo sklenili to, da bodo vsem TV-oddajam prisostvovali učitelji. Trije izmed nas smo se obvezali, da si bomo to dolžnost delili. Ena izmed tovarištev je prevzela skrb za vse italijanske otroške oddaje, ki jih bo tudi komentirala, dva tovariša pa bosta izmenoma vo-

dila slovenske in hrvatske oddaje. Tudi te bomo komentirali in se o njih vsebinsko pogovarjali po končani oddaji. Zelo prav bi nam prišel obirnejši komentar TV-oddaj, ker se nam zdi, da bi moral vodja TV-kluba vedno vnaprej vedeti o oddaji vsaj toliko, kot ve učitelj pred radijsko šolsko uro. Upamo, da bo naše glasilo kmalu razširilo svojo prilogo RADIO in SOLA in ji dalo tudi novo ime, in sicer RTV in SOLA. Koliko bomo z našim delom uspeli, bom poročal kdaj pozneje, za sedaj lahko rečem samo to, da so pionirji za svoj TV-klub navdušeni.

Kraje Majda, uč. 5. razreda osnovne šole Gor. Logatec:

»Kupiti smo televizor.«
»Pionirji naše šole smo imeli občni zbor. Načelnik Peter je prebral poročilo o našem delu v preteklem letu. Skoraj vsi pionirji so bili zelo pridni. V tekmovanju smo dosegli drugo mesto v naši občini. Zato smo prejeli 40.000 din nagrade. Pogovarjali smo se, kako bi ta denar porabili. Franci je predlagal, da bi kupili televizor. Tega smo bili vsi veseli in smo začeli plaskati. Potem smo se pogovarjali, kje bi dobili še več denarja. Sklenili smo prositi za pomoč DPM, ObLO in šolski odbor. Tomček je predlagal, da bi si denar izposodili pri KZ. Po sestanku smo šli veseli domov. Staršem smo pripovedovali, da bomo kupili televizor.

Kmalu smo zbrali dovolj denarja. Ko so pripeljali televizor smo ga hoteli vsi videti. Popoldne pa smo bili že razočarani, ker se ni pokazala

slika. Morali smo ga zamenjati. Televizor je sedaj v pionirskem klubu, ki ga mi zelo radi obiskujemo. Najbolj mi je bila všeč igra »Kekeca in Mojca«.

DIDAKTIČNI ZAKLJUČKI

1. Kje in kako dobiti denarna sredstva, ki so potrebna za nabavo televizorja?
2. Do vsega ni mogoče priti samo s prošnjami.
3. Svoje delež morajo prispevati najprej pionirji s svojim delom v šolski zadrugi ali kjer koli.
4. Družbene organizacije znajo prisluhniti delu in interesom svojih najmlajših.
5. Treba je poznati kvaliteto televizorjev različnih znamk.
6. Za organizacijo in vodstvo TV-pionirskega kluba so potrebne skusnje.
7. Ker imajo ponekod možnost sprejemati tuje TV-oddaje, je zato potreben ustrezen komentar.
8. Na taki šoli, kjer so pionirji tesno povezani z vodstvom šole, šolskim odborom, učiteljskim zborom in družbenimi organizacijami, je možno rešiti vse zgoraj navedene probleme.

Želja: Vse tiste, ki se ukvarjajo s televizijo v šoli in izven nje, bi zanimalo notranje delo in delovanje TV-kluba osnovne šole Gor. Logatec. Zato se še oglašite! Posnemali vas bodo tudi drugi. ... 818

Zveza pedagoških društev Slovenije

obvešča prosvetne delavce in šole, da ima na razpolago še nekaj izvodov naslednjih pedagoških knjig:

TOMŠIČ	Metodika prirodopisnega pouka	280 din
TOMŠIČ	Metodika III. zvezek	300 din
	Pouk na nižje organiziranih šolah	280 din
	Pedagoški zbornik I—195	120 din
	Pedagoški zbornik II—195	100 din

Zveza pedagoških društev Slovenije
Ljubljana, Gosposka 3/I

MLADINSKA KNJIGA

PRIPOROČA KNJIGO

CICIBAN BERE 1961

Knjižica CICIBAN BERE 1961

izhaja vsako leto ob koncu prvega polletja in je bogato ilustriрана na vsaki strani.

V knjižici so zbrane kratke pesmi in povestice, ki spremljajo šolsko leto. Namenjena je šolarjem prvega in drugega razreda osemletke, da jim pomaga pri bralnih vajah.

Knjižica CICIBAN BERE

sodi v več izvodih v vsako šolsko knjižnico in v roke vsakega šolarja — začetnika.

Naročite takoj knjižico »CICIBAN BERE 1961« pri svojem poverjeniku.

Cena broširani knjigi je 60 din.

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE

NOVE KNJIGE ZA PROSVETNE DELAVCE IN ŠOLE:

BOGDAN BINTER	Po nižinah in gorah Jugoslavije	325 din
(Gradivo za peti razred osnovnih šol)		
ERNEST TIRAN	Pomenki	550 din
BREZOVAR-POLENEC	Šole in muzeji	600 din
DR. VLADO SCHMIDT	Uvod v pedagoško metodologijo	330 din
OSKAR POLAK	Anteno delam sam	150 din
	Priročnik za tehnično delo	

DOBITE JIH V VSEH KNJIGARNAH ALI PA JIH NAROČITE NARAVNOST PRI DRŽAVNI ZALOŽBI SLOVENIJE, LJUBLJANA, MESTNI TRG 26.

Razpis

Na podlagi uredbe o potrjevanju šolskih učbenikov in priročnikov (Ur. l. LRS, št. 18-85/58) in na predlog komisije za učbenike in priročnike pri Svetu za šolstvo LRS razpisuje

sekretariat Sveta za šolstvo LR naslednje učbenike:

1. Osnove družbene in ekonomske vzgoje za nižje strokovne šole;
2. Organizacija in ekonomika podjetij za strokovne šole.

Razpisani učbeniki morajo ustrezati glede snovi same, glede razporeditve in obsega, predpisanim učnim načrtom. Pisci, ki se bodo udeležili natečaja, se morajo najkasneje do 10. marca t. l. pismeno prijaviti komisiji za učbenike in priročnike pri Svetu za šolstvo LRS, kjer dobe tudi potrebna navodila.

Rokopise razpisanih učbenikov je treba predložiti komisiji za učbenike in priročnike v treh izvodih do 31. januarja 1962.

Sekretariat Sveta za šolstvo LRS razpisuje po tri nagrade za vsak učbenik, in sicer 200.000 din, 120.000 din in 80.000 din.

Poleg ene izmed navedenih nagrad prejme pisec učbenika, ki bo odobren za natis, tudi avtorski honorar.

Sekretariat Sveta za šolstvo LRS bo na predlog komisije za učbenike in priročnike pri Svetu za šolstvo LRS odločil, kateri izmed rokopisov se nagradi, s katero razpisanih nagrad in katerega bo odobril za natis.

Nagrado za razpisani učbenik podeli sekretariat Sveta za šolstvo LRS na predlog komisije za učbenike in priročnike lahko tudi za učbenik, ki sicer ne bo odobren za natis.

Ljubljana, 21. februarja 1961.

Sekretariat Sveta za šolstvo LRS

NEBO V MARCU

Dne 20. marca ob 21. uri 32 minut bo Sonce zopet prekorčilo nebesni ekvator. V tem trenutku je pomladansko enakonočje in začela se bo pomlad. Ta dan je mnogim kulturnim narodom nekaj mnogo pomenil, saj so nekateri od tega dne dalje računali leto. Sonce bo tedaj okoli 44 stopinj nad južno točko; v marcu bo Sonce navidezno pretelo vsega Vodnarja in del Rib. Ugodno vreme nam seveda prinese resnične pomladne dneve že prej, kakor jih lahko mrzlo vreme izpremeni v zimo.

Merkur v mesecu marcu ne bo lahko viden, četudi bo dne 20. imenovanega meseca najdalje zahodno od Sonca, torej na jutranjem vzhodnem nebu. Ker pa mu sledi Sonce že po štiridesetih minutah, ko je nebo v jutranji zarji že zelo svetlo, ga bo težko odkriti, razen v čistem gorskem zraku.

Vse drugačen prizor nam nudi Venera. Dne 5. marca bo dosegla največjo svetlinost, — 4,3 m, kar nam bo omogočilo, da jo bomo tudi v zmerno čistem zraku lahko tudi po-

dnevni gledali. Treba se je le nekoliko potruditi pa jo najdemo. Tudi merilo lahko damo: Iztegni roko, nekako za raztegnjeno ped vzhodno od naha-jališča Sonca najdeš Venero. Dobro pa je, da si pri iskanju zastiramo oči pred sončnim bleskom. Posebno lepa je Venera v manjšem daljnogledu kot dokaj opek srp, z Zemlje vidimo tudi njeno najmanjši del njenega od Sonca osvetljenega površja. Od 20. marca dalje se začne Venera navidezno zopet približevati Soncu in začne prej zahajati in srp postaja še ožji, saj se je Zemlji približala že na okoli 45 milijonov kilometrov in njen premer meri že kar 56 sekund!

Mars nam še vedno krasi nebo in lahko ga najdemo v ozvezdju Dvojčka, kjer se približuje kot lepo rdečasto nebo, katero svetlimo zvezdama Katorju in Poluksu. Zemlja pa ga je že precej prehitela in postaja manj svetel kakor v januarju in februarju. Toda kljub temu, da bo konec meseca že blizu 200 milijonov kilometrov od nas oddaljen, bo še vedno svetil kakor zvezda prve velikosti.

Lepa sta v marcu veličkana Jupiter in Saturn. Kdor ju ho viden, ju mora iskati na jutranjem nebu, kjer vzhaja prvi začetkom meseca ob pol petih, na koncu meseca pa že ob treh. Saturn pa takoj za njim, kajti navidezno sta si še vedno zelo blizu na nebesnem obloku. Ostale planete moremo opazovati le z boljšimi daljnogledi in jih zato tukaj ne omenjamo. Le glede Urana povemo, da ga bomo videli lahko tudi v lovskih daljnogledih dne 1. marca, ker bo tedaj ob treh zjutraj Luna le 2 stopinji južno od njega, dne 2. marca pa bo Luna 3 stopinje severno od Neptuna. A ta planet je 7. velikosti in le z boljšimi vojaškimi daljnogledi bi ga opazili. Lep prizor bo tudi 22. marca, ko bo Luna ob petih zjutraj samo 0,2 stopinji od svetle zvezde Aldebaran.

Zvezdno nebo se bo meseca marca že zelo izpremenilo. Zimska ozvezdja so se premaknila daleč na južno zahod, in proti koncu meseca bolj in bolj izgledajo za horizontom. Veliki pes, Orion in Bik malone istočasno izginejo. Ze mnogo prej pa so izginele pod horizontom veliki Pegaz, Andromeda in malo ozvezdje Oven. Se vedno pa lahko obhujujemo obsežni ozvezdji Dvojčka in Voznika. Prostor za lepimi zimskimi ozvezdji je nekoliko prazen lepih zvezd, je rdeče srce Morske kače — Aldebar — nekoliko močnejše svetli v tem silno dolgem ozvezdju. Toda od vzhoda sem se je v marcu visoko dvignil mogočni Veliki lev, ki se proti koncu meseca približa že meridianu in krasi kot najpomembnejše ozvezdje pomladansko nebo. Dobro oko pa opazi med Dvojčkoma in Levom drobno, a zelo zanimivo ozvezdje Rak, sredi njega pa številne drobne zvezdice, ki tvorijo kopicico šasil. V majnem ovskem daljnogledu ta kopicica posebno v temni brezmesnični noči lepo razčleni v njene številne sestavne dele. Pa še drugo važno ozvezdje začne postajati vse bolj vidno — Devica s svojo vročo belo zvezdo Klas ali Spika. Dokler je še Sirij v Velikem psu tik nad jugozahodnim horizontom, moreš od njega preko juga na jugovzhod po-

tegniti črto, sestoečo iz zvezd prve velikosti. Začetek tvori Sirij, sledi mu Prokion v Malem psu, nato svetla dvojna zvezda Regu v Levu in za njim Spika v Devici. Pod tem svetlim lokom pa se kakor smo že omenili nahaja dolgo ozvezdje Morske kače; pa tudi Enorog je tam s svojimi drobimi, daljnimi zvezdami. Nad južni horizont segajo tudi deli lačje Argo in še nižje ležeči Kentaver. Med Velikim vozom in Levom ter Devico krite egipčanske kraljice Berenike. Zvezde Kasiopeje in njena okolica pa so tako nizko nad severnim horizontom, da jih uspešno opazujemo le v krajih s čistim obzorjem, posebnost je zgora.

Posameznikom, kakor tudi šolskim vodstvom priporočamo nabavo Karte ozvezdij severnega neba. Izdalo »Rudjer Bosković«, Beograd, Voljina 7. Sama karta velja 30 din; karta s tekstom — navodilo o uporabi ter s priloženo mrežo za odčitanje koordinat — pa 80 din. Priporočamo posebno drugo, ker je resnična vrednost karte mnogo večja in uporaba lažja.

Pavel Kunaver

Pojasnilo

Zaradi vsebine članka »Incident z Dedkom Mrazom«, ki smo ga objavili v 2. številki našega lista 25. januarja letos, so se čutili nekateri prosvetni delavci na osnovni šoli Zgornja Siska-Ljubljana prizadete. Pred kratkim so sklicali sestanek svoje sindikalne podružnice in sklenili, da bodo na omenjeni sestavek poslali naše glasilo pojasnilo. To pojasnilo se glasi:

»Prosvetni delavci osnovne šole Zgornja Siska-Ljubljana se čutimo zaradi poročila o incidentu z Dedkom Mrazom, objavljenem v Prosvetnem delavcu 25. februarja 1961, prizadete; na novoletno prireditve, kjer se je zgodil omenjeni incident z Dedkom Mrazom, namreč nismo bili povabljeni niti nismo bili v nobenem stiku s prireditelji, kar ni naša krivda. Zaradi tega za stvari, ki so se tam zgodile, ne moremo nositi odgovornosti.«

Uredništvo

»PROSVETNI DELAVEC«
Izdaja Republiški odbor Sindikata prosvetnih in znanstvenih delavcev LRS — List izhaja štiriinajstredno med šolskim letom — Ureja uredniški odbor — Odgovorni urednik Drago Ham — Naslov uredništva: Ljubljana, Kopitarjeva 2 — Telefon uredništva: 33-722, interno 363 — Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva ul. 1 — Telefon uprave: 22-284 — Poštni predal: 355-VII — Letna naročnina 400 dinarjev — Številka tekočega računa: 600-70/2-140 — Tiska CZP »Ljudska pravica«